

A stylized map of Denmark is the central focus, rendered in a dark teal color. The map is overlaid with various geometric shapes and patterns in shades of pink, light teal, and dark teal. These include a large pink arrow pointing upwards from the bottom left, several pink and teal rectangles and polygons, and a series of parallel teal lines forming a grid-like pattern in the lower left. The background is a solid dark teal color.

Danmarks demokratiske virksomheder

En sektor i vækst

Tekst og indhold:

Troels Mandøe Glæsner
Seniorkonsulent

Andreas Pinstrup Jørgensen
Vicedirektør og teamchef for Analyse og Viden

En særlig tak til

Niels Westergård-Nielsen, Iben Alminde, Kristina Nielsen, Christian Sowe og Thomas Poulsen.

Layout og grafik:

Tetrabit.coop

Om publikationen:

Kortlægningen af erhvervsdemokratiet i Danmark anno 2024 er udarbejdet af Tænketanken Demokratisk Erhverv. Rapporten tilvejebringer en systematisk beskrivelse af danske demokratiske virksomheders ejerskab og kontrol, hvilket analyseres på baggrund af data fra CVR-registeret og regnskabsdata fra Danmarks Statistik. Rapporten er udgivet i 2024.

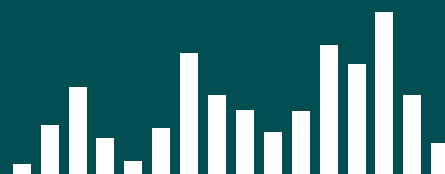
Om Tænketanken Demokratisk Erhverv:

Tænketanken Demokratisk Erhverv arbejder for at forstå, fremme og forene demokratiske virksomheder, så dansk erhvervsliv understøtter et involverende demokrati og bliver løsningen på samtidens økonomiske, miljømæssige og sociale udfordringer. Det gør vi ved at producere viden, deltage i den offentlige debat og ved at skabe netværk i den erhvervsdemokratiske sektor.

Tænketanken Demokratisk Erhverv er finansieret af medlemsorganisationer, som alle er demokratiske virksomheder. Tænketanken Demokratisk Erhverv er styret ud fra princippet om ét medlem, én stemme.

Indhold

Indledning	4
Hovedkonklusioner	5
Her er dit erhvervsdemokrati	6
De største demokratiske virksomheder i Danmark	8
Nøgletal om erhvervsdemokratiet i Danmark	9
Demokratisk økonomi vokser til en tiendedel af dansk økonomi	10
Demokratisk energiforsyning ser stærk vækst siden 2017	12
Let fald i markedsandele for handel og industri	13
Demokratiske finansvirksomheder vinder markedsandele	14
Tema: Demokratiske pengeinstitutter vinder markedsandele og skaber stabilitet på finansmarkedet	17
Stabilitet	20
Få demokratiske virksomheder går konkurs	20
Demokratiske virksomheder investerer meget	22
Brancheforskelle er ikke forklaringen på det høje investeringsniveau	23
Performance	24
Demokratiske virksomheder er højproduktive	25
Demokratiske virksomheder har en lavere afkastgrad	26
Brancheforskelle alene forklarer ikke demokratiske virksomheders høje produktivitet	27
Nye demokratiske virksomheder	29
Få nye demokratiske virksomheder oprettes i Danmark	30
Et fåtal af nye virksomheder er demokratiske	31
Nye demokratiske virksomheder etableres i forskellige brancher	33
Den demokratiske virksomhed – en definition	34
Metode	35
Litteratur	37
Bilag	39

Indledning

Pandemi, inflation, krig, energikrise – de seneste år har været præget af en række dramatiske begivenheder med store konsekvenser for både den globale og den danske økonomi. Det har kostet tusindvis af virksomheder i Europa livet.

Selvom Danmark på mange parametre kom godt igennem pandemien, blev også dansk økonomi ramt af stigende priser, medført af en kombination af disruption i de globale produktionskæder og stigende vareefterspørgsel. Men inflationen blev først for alvor et tema i mange danske forbrugeres og virksomheders hverdag, efter at Ruslands invasion af Ukraine i 2022 sendte energipriserne på himmelflugt.

Men hvordan går det de mere end 7000 demokratiske virksomheder i Danmark? Har de vist sig stabile, produktive og funktionsdygtige, eller er de knækket i det økonomiske stormvejr? Det søger *Danmarks demokratiske virksomheder – En sektor i vækst* at besvare ved at dykke ned i økonomiske nøgletal og de vigtigste brancher. Selvom de nyeste tal ikke dækker hele den tumultariske periode fra 2019-23, giver denne rapport de bedst tilgængelige tal på, hvor den demokratiske sektor står – altså de virksomheder, der styres efter princippet ét medlem, én stemme – og kaster lys over en række centrale spørgsmål: I hvilke brancher findes virksomhederne? Hvilke virksomheder er demokratiske? Hvor meget fylder sektoren i Danmark og hvordan performer den?

Resultaterne fra dette års rapport indikerer, at det i krisetider tjener den danske økonomi godt, at vi har så stor en demokratisk erhvervssektor. For det første er den demokratiske sektor i vækst og har overtaget markedsandele i flere sektorer: Tallene viser en generel høj produktivitet og stabilitet samt højere overlevelsesserater og investeringer end andre virksomheder. Særligt finanssektorens udlånsrater og generelle erobring af markedsandele tyder på, at demokratiske pengeinstitutter generelt er mere robuste og mere stabile i krisetider.

Men der er også udfordringer. Der bliver ikke startet mange nye demokratiske virksomheder i Danmark sammenlignet med vores nabolande. Dertil kommer, at selvom demokratiske virksomheder i nogle brancher tager markedsandele, taber de markedsandele i andre brancher. Særligt detail og landbrug udgør ikke en lige så stor markedsandel som tidligere, selvom de er i vækst. Og væksten i den erhvervsdemokratiske sektor kommer primært fra energi- og finanssektoren.

På næste side er en kort oversigt over de overordnede konklusioner.

Hovedkonklusioner

Nøgletal: Den erhvervsdemokratiske sektor vokser

- Den erhvervsdemokratiske sektor vokser og tager markedsandele. Der findes mindst 7.133 demokratiske virksomheder, som stod for 10 % af omsætningen i dansk økonomi i 2021 – en stigning på næsten ét procentpoint fra 9,1 % i 2017.
- Vækst indenfor handel med elektricitet er den primære årsag til at demokratiske virksomheder samlet set står for en større andel af dansk økonomi. Udelukker man elforsyningen fra billedet, er den overordnede demokratiske sektors markedsandel faldende.
- Demokratiske virksomheder vinder frem inden for finans og forsikring. Markedsandelen er vokset til 15 % for demokratiske pengeinstitutter ift. udlån, 60 % for pensionsselskaber ift. bruttopræmier og medlemsbidrag og 44 % for realkreditselskaber ift. udlån. Markedsandelen for demokratiske forsikringsselskaber er steget langsomt til 54 % ift. bruttopræmier i perioden.
- Markedsandelen er faldet fra 14 % til 13 % inden for industri (industri består særligt af forarbejdning af landbrugsprodukter for demokratiske virksomheder), og fra 10 % til 9 % inden for handel (handel består særligt af dagligvarehandel og landbrugets engroshandel for demokratiske virksomheder) i perioden 2017-2021.
- Demokratiske pengeinstitutter har mere end fordoblet deres markedsandele fra 7 % i 2000 til 15 % i 2021.
- Demokratiske pengeinstitutter viser tegn på at agere kontracyklisk og understøttede dansk økonomi efter finanskrisen i 2008.

Stabilitet: Få demokratiske virksomheder går konkurs

- Demokratiske virksomheders investeringer relativt til omsætningen, er 16 % højere end i øvrige virksomheder. Demokratiske virksomheder investerede svarende til 5,0 % af deres omsætning i perioden 2017 til 2021, hvor øvrige virksomheder investerede 4,3 %. Vægtes der for brancheforskelle øges forskellen.
- Men demokratiske virksomheder har lavere afkastgrader end andre virksomheder. Det kan delvist forklares af, at forbrugerejede selskaber går efter at levere varer af høj kvalitet og lav pris til brugerejerne.
- Demokratiske virksomheder har lave konkursrater – over en periode på to og et halvt år er 31 demokratiske virksomheder, svarende til 0,06 % årligt, gået konkurs. Til sammenligning gik i alt 6.948 af alle danske virksomheder konkurs i 2023 alene, svarende til 0,87 %.

Produktivitet: Demokratiske virksomheder er højproduktive

- Demokratiske virksomheder står for en høj produktivitet – i 2021 var omsætningen per årsværk 82 % højere for demokratiske virksomheder end for øvrige virksomheder, mens resultatet efter skat per årsværk var 9 % højere. Vægter man for skævheden i brancher, står demokratiske virksomheder i gennemsnit stadig for en højere produktivitet end øvrige virksomheder.

Nye demokratiske virksomheder:

Få nye demokratiske virksomheder oprettes i Danmark

- Fra 2017 til 2021 er der oprettet 617 nye demokratiske virksomheder med ansatte – svarende til 95 demokratiske virksomheder årligt.
- I perioden 2017 til 2019 udgjorde nye demokratiske virksomheder med ansatte 0,9 % af alle nye virksomheder med ansatte, til trods for at demokratiske virksomheder udgør 2,2 % af samtlige virksomheder i Danmark.

Her er dit erhvervsmarked

Hvor finder man erhvervsmarkedet, som almindelig dansker? Svaret er: Næsten alle steder! Figurerne nedenfor illustrerer de demokratiske virksomheders markedsandele i brancher der er centrale for de fleste danskeres liv. Årstallet og datagrundlaget for opgørelsen varierer, men er i reglen det nyeste tilgængelige – en detaljeret redegørelse for tallene kan ses på næste side.

Dalgrovarhandel
27%

Mælk
90%

Bolig
27%

Pengeinstitutter
15%

Realkredit
45%

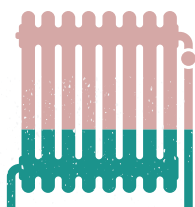
Pension
73%

Forsikring
54%

Vandforsyning
48%

Fjernvarme
35%

El-distribution
73%

Detaljeret redegørelse for tallene på forrige side

- Dagligvarehandel: Coops markedsandel var på 27 % i 2023¹ målt på omsætning.
- Mælk: Demokratisk ejede mejerier stod i 2022 for cirka 90 % af den indvejede mælk på det danske marked².
- Bolig: Demokratisk ejede boliger udgjorde i 2023 minimum 27 % af alle boliger med CPR tilmeldte personer i Danmark³. Da pensionskasser ejer en stor andel af udlejningsboligerne i Danmark, er det sandsynligt at demokratisk ejede boliger udgjorde en endnu højere andel.
- Pengeinstitutter: Demokratiske pengeinstitutter stod i 2021 for 15 % af de samlede bankudlån⁴.
- Realkredit: Demokratiske realkreditinstitutter stod i 2022 for 45 % af realkreditudlån⁵.
- Pension: Demokratiske pensionskasser stod i 2021 for 60 % af pensionskassernes bruttopræmier og medlemsbidrag⁶.
- Forsikring: Demokratiske forsikringsselskaber stod i 2021 for 54 % af forsikringsselskabernes bruttopræmier.⁷
- Vand: Forbrugerejede vandværker stod i 2021 for 48 % af omsætningen indenfor vandforsyning⁸.
- Fjernvarme: Demokratiske virksomheder stod i 2021 for 35 % af omsætningen indenfor fjernvarmeforsyning i Danmark⁹.
- Distribution af elektricitet: Demokratiske forsyningsselskaber stod i 2021 for 73 % af omsætningen indenfor distribution af elektricitet¹⁰.

1 Dagligvarehandlen (2023).

2 Mejeribranchen (2022).

3 Statistikbanken, BOL101 (2021). Her kategoriseres almene boligselskaber og private andelsboligforeninger som demokratiske.

4 Tænketanken Demokratisk Erhverv pba Finanstilsynet 2021.

5 Tænketanken Demokratisk Erhverv pba Finanstilsynet 2022.

6 Tænketanken Demokratisk Erhverv pba Forsikring og Pension 2021.

7 Tænketanken Demokratisk Erhverv pba Finanstilsynet 2021

8 Tænketanken Demokratisk Erhverv pba Finanstilsynet og Forsikring og Pension 2021.

9 Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænketanken Demokratisk Erhverv 2024.

10 Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænketanken Demokratisk Erhverv 2024.

De største demokratiske virksomheder i Danmark

Danmarks største demokratiske virksomheder, målt på årsværk, kan ses i listen nedenfor.

Navn	Antal årsværk 2023	Type demokrati
Danish Crown	25.796	Virksomhedsdemokrati
Arla	21.307	Virksomhedsdemokrati
COOP	10.488	Forbrugerdemokrati
DLG	6.981	Virksomhedsdemokrati
TryghedsGruppen	6.880	Forbrugerdemokrati
Danish Agro	5.457	Virksomhedsdemokrati
Forenet Kredit	3.955	Foreningsdemokrati
Norlys	3.245	Forbrugerdemokrati
OK	2.585	Forbrugerdemokrati
Andel	2.371	Forbrugerdemokrati
DLF	2.282	Virksomhedsdemokrati
Alm. Brand	2.265	Forbrugerdemokrati
Arbejdernes Landsbank	1.864	Foreningsdemokrati
NRGi	1.573	Forbrugerdemokrati
BEC Financial Technologies	1.335	Virksomhedsdemokrati
Sparekassen Danmark	1.314	Forbrugerdemokrati
Foreningen Bankdata	928	Virksomhedsdemokrati
LOBPA	836	Forbrugerdemokrati
Sparekassen Kronjylland	821	Forbrugerdemokrati
LB Foreningen	778	Forbrugerdemokrati
Velliv Foreningen	757	Forbrugerdemokrati
AP Pension	637	Forbrugerdemokrati
SDC	583	Forbrugerdemokrati
GF Forsikring	515	Forbrugerdemokrati
JORTON	448	Medarbejderdemokrati

Kilde: CVR og årsrapporter 2023. Årsværk inkluderer også eventuelle ansatte i udlandet. Antallet af årsværk er for relevante virksomheder opgjort på koncernbasis.

Den erhvervsdemokratiske sektor vokser: Nøgletal for erhvervsdemokratiet i Danmark

Dette afsnit beskriver i overordnede træk demokratiske virksomheders bidrag til økonomien i Danmark. Afsnittet giver et overblik over nogle af de vigtigste nøgletal for sektoren: Hvor mange demokratiske virksomheder findes der? Hvor stor er omsætningen? Hvor mange beskæftiger de?

Perioden 2017 til 2021, som undersøges i denne rapport, er særlig på den måde, at den indeholder en række markante økonomiske begivenheder. Coronapandemien og dens indflydelse på fragtrater for Mærsk og detailhandel i Danmark startede i 2019 og slog for alvor igennem i 2020. Derudover var 2021 året, hvor Novo Nordisk-aktierne begyndte deres himmelflugt – og energipriserne ligeså, ifm. usikkerheden forud for Ruslands invasion af Ukraine den 22. februar 2022.

Delkonklusioner

- Demokratiske virksomheder stod i 2021 for 10 % af omsætningen i den danske økonomi – en andel, der har været stigende siden 2017.
- Demokratiske virksomheder har vundet markedsandele inden for energiforsyning – fra 26 % i 2017 til 31 % i 2021.
- Særligt er vækst inden for handel med elektricitet årsag til, at demokratiske virksomheder totalt set står for en større andel af dansk økonomi.
- Demokratiske virksomheder vinder frem inden for finans og forsikring. Markedsandelen er vokset til 15 % for demokratiske pengeinstitutter ift. udlån, 60 % for pensionsselskaber ift. bruttopræmier og medlemsbidrag og 44 % for realkreditselskaber ift. bruttopræmier. Markedsandelen for demokratiske forsikringsselskaber ift. bruttopræmier er steget langsomt til 54 % i perioden.
- Markedsandelen er faldet fra 14 % til 13 % inden for industri (her særligt forarbejdning af landbrugsprodukter for demokratiske virksomheder), og fra 10 % til 9 % inden for handel (her særligt dagligvarehandel og landbrugets engroshandel for demokratiske virksomheder) i perioden 2017-2021.
- Temaafsnittet om demokratiske pengeinstitutter viser, at disse har øget markedsandelen fra 7 % til 15 % af udlån i perioden 2000 til 2021, og at de understøttede dansk økonomi kraftigt efter finanskrisen i 2008.

Demokratisk økonomi vokser til en tiendedel af dansk økonomi

I kortlægningen identificeres 20.334 demokratiske virksomheder i Danmark. Af disse er 7.133 reelt aktive i 2021 – det vil sige, at de havde et vist niveau af erhvervsaktivitet¹¹. Denne kortlægning omhandler de 7.133 demokratiske virksomheder og de øvrige cirka 320.000 virksomheder i Danmark, som var reelt aktive i 2021. Figur 1 nedenfor viser de vigtigste nøgletal for de reelt aktive demokratiske virksomheder.

Figur 1: Nøgletal for demokratiske virksomheder, 2021

	Reelt aktive virksomheder	Årsværk (tusinde)	Omsætning (mia. kr)
Demokratiske	7.133	135	514
Øvrige	321.312	2.217	4.655
Andel demokratisk	2,2%	5,7%	10,0%

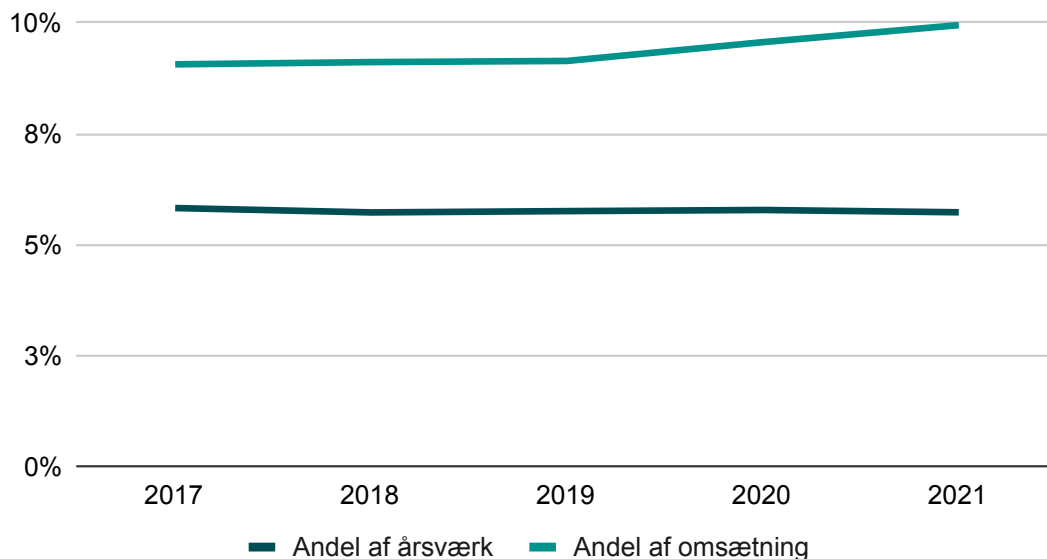
Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Tabel 1 viser, at de 7.133 demokratiske virksomheder udgør en stor del af den danske økonomi i 2021. Demokratiske virksomheder står for 10,0 % af omsætningen og for 5,7 % af årsværene. De udgør kun 2,2 % af virksomhederne, og er altså i gennemsnit større end de øvrige virksomheder.

Demokratiske virksomheders andel af omsætningen blandt danske virksomheder steg fra 9,1 % i 2017 til 10,0 % i 2021. Dette skete i en periode, hvor Mærsk under coronapandemien oplevede ekstraordinært høje fragtrater, og Novo Nordisk havde eksplosiv vækst, hvilket påvirkede dansk økonomi uforholdsmæssigt meget. Til trods for dette er demokratiske virksomheders andel af omsætningen steget 10 % over 4 år – en udvikling der i høj grad kan tilskrives energisektoren. Figur 2 viser demokratiske virksomheders andel af henholdsvis omsætning og årsværk fra 2017 til 2021.

¹¹ Et reelt aktivt selskab er et selskab med mindst ½ årsværk og regnskabsposter af en vis størrelse. Se Danmarks Statistik (2022).

Figur 2: Demokratiske virksomheders andel af omsætning og årsværk fra 2017 til 2021

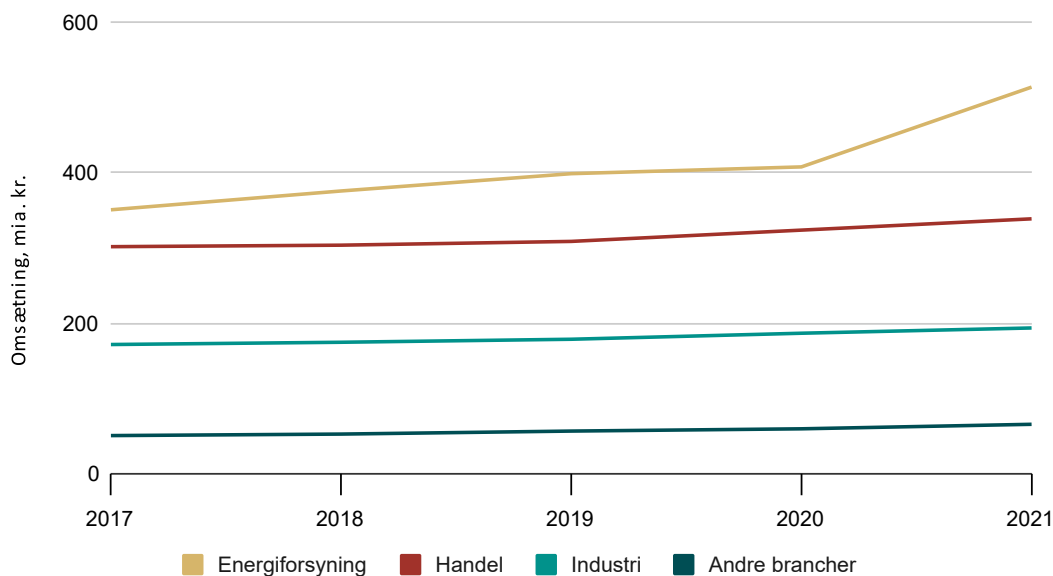
Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

Demokratiske virksomheders andel af årsværk ligger stabilt omkring 5,8 % over perioden. At andelen af omsætning i demokratiske virksomheder stiger over perioden, samtidigt med at antallet af årsværk er stabilt, skyldes særligt væksten i omsætning inden for energiforsyning. Her findes mange store demokratiske virksomheder. Særligt handel med elektricitet er vokset kraftigt siden 2017.

Figur 3 nedenfor viser demokratiske virksomheders omsætning fordelt på brancher – den kraftige vækst indenfor energiforsyning er ikke til at tage fejl af.

Figur 3: Demokratiske virksomheders omsætning fordelt på brancher, 2017 til 2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021. Figuren viser perioden op til Ruslands invasion af Ukraine, men dækker ikke selve begivenheden i 2022 – den fulde effekt af invasionen vil derfor først kunne ses i data for 2022.

Figur 3 viser tydeligt, at demokratiske virksomheders vækst i omsætning i høj grad er drevet af energiforsyning. Mens demokratiske virksomheder inden for energiforsyning stod for en omsætning på 49 mia. kr. i 2017, stod de for 175 mia. kr. i 2021. Handel voksede 12 % over perioden, fra 130 mia. kr. i 2017 til 145 mia. kr. i 2021. Omsætningen i industrien voksede med 6 % fra 121 mia. kr. i 2017 til 128 mia. kr. i 2021. Både handel og industri tabte dog markedsandele i løbet af perioden (se figur 4). Andre branchers omsætning udgjorde tilsammen 51 mia. kr. i 2017 og voksede 29 % til 66 mia. kr. i 2021.

Demokratisk energiforsyning ser stærk vækst siden 2017

Omsætningen inden for alle energiforsyningsselskaber i Danmark steg fra 187 mia. kr. i 2017 til 570 mia. kr. i 2021¹² – en stigning på 204 %. Demokratiske energiforsyningsselskabers omsætning voksede i samme periode med 257 %. En højere vækst end i sektoren generelt. Siden energiforsyning udgør en stor del af demokratiske virksomheders aktivitet (se bilag 2), resulterede væksten inden for energisektoren i, at demokratiske virksomheders andel af omsætningen i den samlede økonomi, blev trukket op. Udelukker man energiforsyning fra tallene, er demokratiske virksomheders andel af omsætningen i dansk økonomi faldende (se bilag 1).

¹² Statistikbanken REGN5.

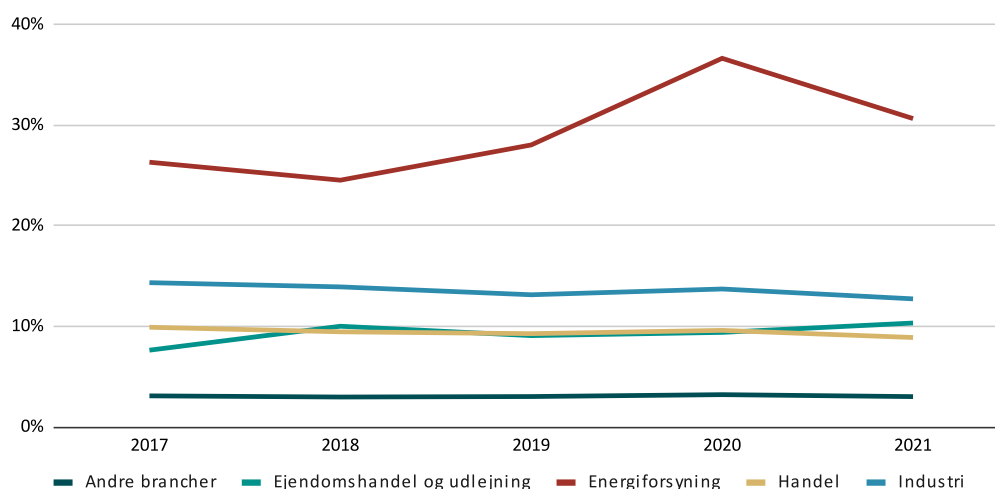
Danmarks næststørste virksomhed er demokratisk¹³. Det er nemlig Andel, selskabet der distribuerer strøm til langt størstedelen af Sjælland, Lolland og Falster. Og der er mange flere distributionsselskaber blandt de demokratiske virksomheder f.eks. Norlys, EWII, EnergiFyn og AURA.

Den kraftige vækst i omsætning inden for energiforsyning i 2021 som man kan se i figur 3 ovenfor, skyldes øget usikkerhed i verdensmarkederne op til Ruslands invasion af Ukraine i 2022. Men stigningen, som kan ses siden 2017, har en strukturel forklaring. Liberaliseringen og integrationen af de europæiske elektricitetsmarkeder, som har stået på siden slutningen af 90'erne, har resulteret i at nogle meget succesfulde elhandelsselskaber er opstået i Danmark. Eksempelvis har Energi Danmark, der er ejet i fællesskab af en række demokratiske virksomheder, øget omsætningen fra 45 mio. kr. i 2017 til 120 mia. kr. i 2021¹⁴. I situationer som denne, hvor virksomheder i bestemte brancher tjener ekstraordinært mange penge, har forbrugerne selvsagt en stor fordel i selv at eje selskabet.

Let fald i markedsandele for handel og industri

I to af de brancher, hvor demokratiske virksomheder er stærkt repræsenteret – handel og industri – vokser de demokratiske virksomheder mindre end de andre virksomheder i branchen. Figur 4 nedenfor viser demokratiske virksomheders andel af omsætningen i forskellige brancher. Finansbranchen, hvor omsætning ikke er et oplagt måltal, undersøges i figur 5 længere nede.

Figur 4: Demokratiske virksomheders andel af omsætning i forskellige brancher

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder, der optrådte i FIRM i 2021. Danmarks Statistiks branchekode DB07 med 21 niveauer benyttes. Figuren viser perioden op til Ruslands invasion af Ukraine, men dækker ikke selve begivenheden i 2022 – den fulde effekt af invasionen vil derfor først kunne ses i data for 2022.

13 Se Børsen 2023.

14 Energi Danmarks årsrapporter for de gældende år.

Figur 4 viser at demokratiske virksomheder har stigende markedsandele over perioden, for to ud af de fire af brancherne, hvor demokratiske virksomheder har størst aktivitet, nemlig inden for energiforsyning og ejendomshandel og udlejning. Andelen af omsætning som demokratiske energiforsyningsselskaber står for, er vokset markant over perioden fra 26,3 % i 2017 til 30,7 % i 2021. Andelen er højest i 2020 med 36,7 % og falder i 2021 til 30,7 % – et fald der ikke skyldes et fald i omsætningen hos de demokratiske energiforsyningsselskaber, men en eksplosiv vækst indenfor handel med elektricitet i øvrige virksomheder i 2021.

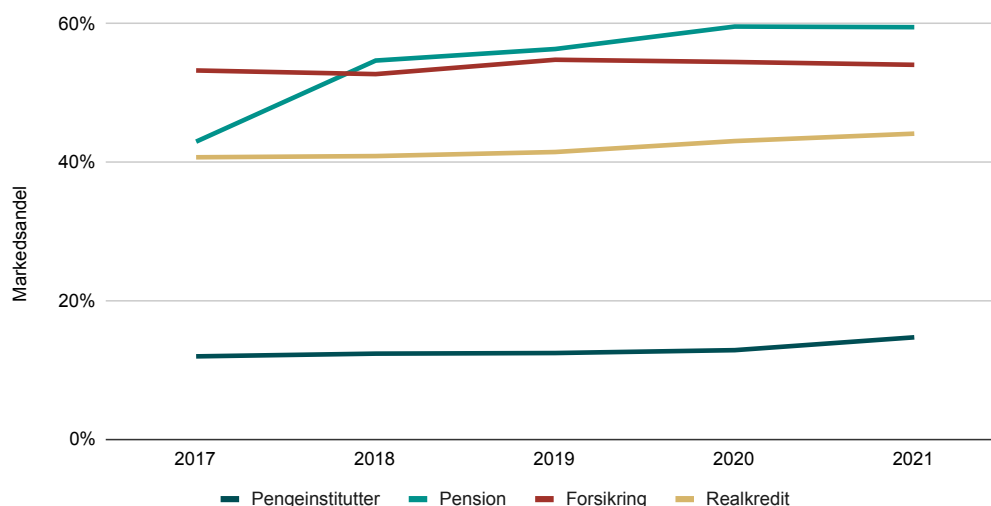
Inden for industrien er demokratiske virksomheders andel af omsætningen faldende over perioden, fra 14,3 % i 2017 til 12,7 % i 2021. Dette skyldes blandt andet særlige vækstindustrier som Novo Nordisks store fremskridt de seneste år¹⁵.

Også inden for handelsbranchen daler demokratiske virksomheders andel af omsætningen – fra 9,9 % i 2017 til 8,9 % i 2021. Denne udvikling skyldes sandsynligvis øget konkurrence indenfor detailhandel, hvilket har resulteret i at COOPs markedsandel i dag er faldet til cirka 30 %¹⁶, fra 38 % i 2018¹⁷. Også indenfor agenturhandel er demokratiske virksomheder gået tilbage. Specifikt har Dansk Pelsdyravlerforening a.m.b.a. reduceret antallet af medarbejdere kraftigt siden 2019¹⁸, grundet nedlukningen af minkerhvervet under coronapandemien.

Demokratiske finansvirksomheder vinder markedsandele

I finans- og forsikringsbranchen er markedsandelene generelt stigende for demokratiske virksomheder. Dette kan ses i figur 5, som viser markedsandelene for henholdsvis demokratiske pengeinstitutter, forsikringsselskaber, pensionsselskaber og realkreditselskaber.

Figur 5: Demokratiske virksomheders markedsandele i finansbranchen

Kilder: Tænketanken Demokratisk Erhverv på baggrund af Finanstilsynet og Forsikring og Pension 2024. Tal for pengeinstitutter og realkredit er offentligt tilgængelige hos Finanstilsynet og tal for forsikring og pension er offentligt tilgængelige hos Forsikring og pension.

Anmærkning: Fordi disse virksomheders forretninger ikke direkte har en omsætning, er der benyttet alternative mål til beregning af markedsandelene; for pengeinstitutter og realkredit benyttes udlån, og for pension og forsikring benyttes bruttopræmier og medlemsbidrag.

¹⁵ Dansk Erhverv (2024).

¹⁶ Tougaard (2022).

¹⁷ Sommer (2018).

¹⁸ Det centrale virksomhedsregister 2024.

Af figur 5 fremgår det, at hver af de forskellige underbrancher; pengeinstitutter, pension, forsikring og realkredit, har vundet markedsandele over perioden fra 2017 til 2021. Demokratiske pengeinstitutter stod i 2017 for 12,0 % og i 2021 for 14,7 % af pengeinstitutternes udlån. Demokratiske pensionsselskaber stod i 2017 for 43,0 % og i 2021 for 59,5 % af pensions-selskabernes bruttopræmier og medlemsbidrag – en stigning der i høj grad skyldes Velliv Foreningens indtog på markedet i 2018. Demokratiske forsikringsselskaber stod i periodens start for 53,3 % og i slutningen for 54,1 % af forsikringsselskabernes bruttopræmieindtægter. Demokratiske realkreditinstitutter stod i 2017 for 40,9 %, og i 2021 for 44,1 % af de totale realkreditudlån i Danmark.

Finans og forsikringsbranchen i Danmark har igennem længere tid gennemgået en konsolideringsproces, hvor små, og typisk demokratiske, selskaber er fusioneret og/eller blevet opkøbt af større demokratiske selskaber. Udviklingen skyldes det regulative og konkurrencemæssige pres, som finansverdenen har været udsat for i forbindelse med globaliseringen og finansielle kriser. Undersøgelser tyder på, at demokratiske pengeinstitutter har formået at bevare et stærkere lokalt kendskab¹⁹, et højere niveau af trivsel på arbejdspladsen²⁰ og en højere kundetilfredshed²¹, hvilket kan være årsagen til demokratiske pengeinstitutters succes. Det er sandsynligt at disse fordele også gør sig gældende for demokratiske selskaber i forsikring, pension og realkredit.

19 Poulsen og Glæsner (2021)

20 Poulsen og Glæsner (2021), Tænk tanken Demokratisk Erhverv (2023)

21 EPSI (2023)

Tema: Demokratiske pengeinstitutter vinder markedsandele og skaber stabilitet på finansmarkedet

I kølvandet på finanskrisen i 2008 har pengeinstitutter med demokratisk ejerskab spillet en afgørende rolle i at styrke det økonomiske fundament i Danmark. Disse pengeinstitutter udviste tilbageholdenhed med hensyn til udlån op til finanskrisen, og har efter finanskrisen vist en stærk udlånsvækst, i en periode hvor mange pengeinstitutters udlån faldt kraftigt. Dette tyder på, at de demokratisk ejede pengeinstitutter har haft en kontracyklisk rolle og udjævnende indflydelse på Finanskrisen, eftersom deres gearing og udlånsvækst i perioden op til 2008 var mere moderat sammenlignet med investorejede pengeinstitutter. Ydermere havde de tilsyneladende en positiv effekt da krisen udfoldede sig, hvor demokratiske pengeinstitutter udvidede adgangen til services til den danske økonomi, mens investorejede pengeinstitutter indskrænkede adgangen.

Desuden har der været en generel konsolidering af de danske pengeinstitutter – de er blevet færre, men større. Denne udvikling har været særlig stærk for demokratiske pengeinstitutter de seneste år.

De samlede forandringer siden 2000 har ført til, at de demokratiske pengeinstitutter nu står for en øget andel af de samlede udlån og af den arbejdende kapital i det danske pengeinstitutmarked. Demokratisk ejede pengeinstitutter har altså ikke kun vist sig at være robuste, men har også styrket deres position i det finansielle landskab i Danmark.

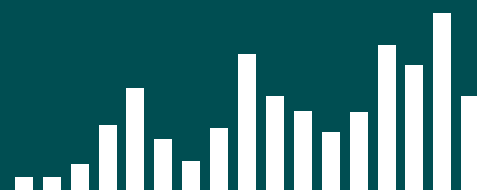
Delkonklusioner

- Over halvdelen af danske pengeinstitutter er demokratiske – 31 pengeinstitutter ud af 60 i 2021.
- Demokratiske pengeinstitutter har fordoblet deres markedsandel i perioden fra 2000 til 2021 – de stod for 7 % af udlån i 2000 og 15 % i 2021.
- Demokratiske pengeinstitutter har ageret mere kontracyklisk op til og under finanskrisen end investorejede pengeinstitutter. Det betyder, at de har udlånt mindre op til finanskrisen i 2008, men har til gengæld holdt et relativt konstant udlånsniveau i årene efter krisen, hvor udlån fra investorejede pengeinstitutter faldt kraftigt.

Om metoden i dette temaafsnit

I dette afsnit undersøges forskellene mellem demokratiske og investorejede pengeinstitutter ved hjælp af regnskabsdata og nøgletal på pengeinstitutniveau for perioden 2000 til 2021. Regnskabsdata er offentligt tilgængeligt, og er indberettet til Finanstilsynet af pengeinstitutterne selv. Nøgletallene er beregnet af Finanstilsynet på baggrund af yderligere indberettet regnskabsdata som ikke er offentligt tilgængeligt. Tænketaenken Demokratisk Erhverv har vurderet samtlige pengeinstitutter i hvert år i perioden 2000 til 2021, og afgjort hvorvidt hvert pengeinstitut var demokratisk i det pågældende år.

Undersøgelsen inddrager alene pengeinstitutter, der er under tilsyn af Finanstilsynet, og inkluderer hverken færøske pengeinstitutter eller filialer af udenlandske pengeinstitutter.

Demokratiske pengeinstitutters udbredelse i Danmark

I Danmark er over halvdelen af alle pengeinstitutterne på demokratiske hænder. 31 ud af 60 pengeinstitutter var i 2021 ejet demokratisk. Disse er dog typisk væsentligt mindre end de store investorejede pengeinstitutter som Danske Bank og Nordea. Derfor var demokratiske pengeinstitutters samlede arbejdende kapital i 2021 også væsentligt mindre – i alt 434 mia. kr. imod de investorejede pengeinstitutters 2.470 mia. kr. Altså stod demokratiske pengeinstitutter for 14,9 % af den arbejdende kapital i 2021. Figur 6 giver et overblik over udbredelsen af demokratiske pengeinstitutter i det danske bankvæsen.

Figur 6: Nøgletal for demokratiske pengeinstitutter i Danmark i 2021

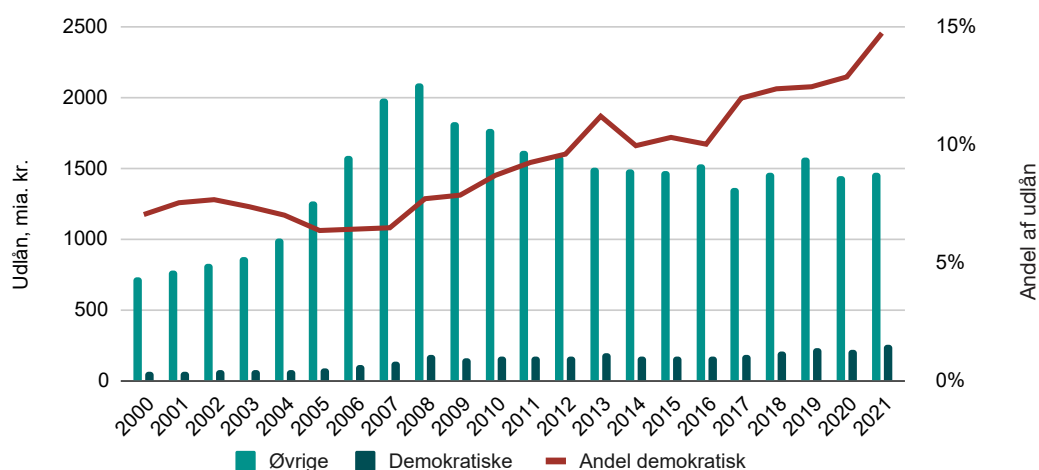
	Antal pengeinstitutter	Arbejdende kapital	Årsværk
Demokratiske	31	434 mia. kr.	7.295
Øvrige	29	2.470 mia. kr.	28.595
Andel demokratisk	52%	15%	20%

Kilde: Tænk tanken Demokratisk Erhverv på baggrund af Finanstilsynet 2024.

Demokratiske pengeinstitutter vinder markedsandele

I 2021 spillede demokratisk ejede pengeinstitutter en betydelig rolle i den danske banksektor og stod for 14,9 % af de samlede udlån i landets pengeinstitutter, hvor de i 2007 kun stod for 6,7 %.

Figur 7: Udlån i demokratiske og investorejede pengeinstitutter

Kilde: Tænk tanken Demokratisk Erhverv på baggrund af Finanstilsynet 2024.

Anmærkning: Udlån er defineret som summen af regnskabsposterne "Udlån og andre tilgodehavender til dagsværdi" og "Udlån og andre tilgodehavender til amortiseret kostpris". "Andel demokratisk" skal aflæses på højre akse.

Figur 7 viser, hvordan demokratiske pengeinstitutter har mere end fordoblet deres markedsandel af udlån i perioden 2000 til 2021. I 2000 stod demokratiske pengeinstitutter for 6,7 % af de samlede udlån mens de i 2021 stod for 14,9 %. Desuden viser grafen et interessant udlånmønster før og efter finanskrisen. Før krisen ses et fald i de demokratiske pengeinstitutters udlånsandel, men tendensen vendes til en kraftig stigning under og efter krisen. Fra 2002 til 2007 faldt demokratiske pengeinstitutters andel af de samlede udlån fra 7,7 % til 6,5 % af det samlede udlån, hvilket skyldtes investorejede bankers eksplosive vækst i udlån i perioden. Men i takt med at den økonomiske aktivitet skrumpede efter finanskrisens indtræden i 2008, og udlån fra privat ejede pengeinstitutter faldt, voksede demokratiske pengeinstitutters andel af udlånene til 11 % i 2013 og – efter en kort stagnation mellem 2013 og 2016 – yderligere til 15 % i 2021.

Efter finanskrisen stagnerede den totale udlånsaktivitet hos de demokratiske pengeinstitutter for en tid, men i 2017 var deres udlån stadig 6 % højere end i 2008. Dette står i modsætning til de investorejede pengeinstitutters udlån, som i samme periode faldt med 35 % relativt til 2008. I 2021 var de privatejede pengeinstitutters udlån endnu 30 % lavere end i 2008, mens udlån fra demokratiske pengeinstitutter var steget med 44 %. Demokratiske pengeinstitutter har således styrket deres position i den finansielle sektor væsentligt efter finanskrisen.

Udviklingen i de demokratiske pengeinstitutters markedsandel skyldes i høj grad, at en håndfuld store pengeinstitutter gennem perioden har vundet betydelige markedsandele. Umiddelbart efter finanskrisen satte ind var det særligt Nykredit der vandt markedsandele. Herefter var markedsandelen konstant frem til 2016, hvor Arbejdernes Landsbank, Sparekassen Danmark, og Sparekassen Kronjylland begyndte at vinde markedsandele. Vestjysk Bank, et privatejet pengeinstitut, der efter at have været under Statens Administration fra 2014 til 2017, blev opkøbt af Arbejdernes Landsbank i 2017, bidrog yderligere til stigende markedsandele for de demokratiske pengeinstitutter.

Når man inddeler pengeinstitutterne efter Finanstilsynets fire størrelsesgrupper ses det dog, at demokratiske pengeinstitutter siden 2000 har vundet markedsandele i alle tre største grupper,²² og at de kun har tabt markedsandele i den mindste gruppe. Så selv om udviklingen i nogen grad drives af en håndfuld større institutter, så har de mindre demokratiske pengeinstitutter også bidraget til den stigende markedsandel.

22 Finanstilsynet operer med 4 størrelsesgrupper. Per 2021 bestod gruppe 1 af pengeinstitutter med mere end 75 mia. kr. i arbejdende kapital, gruppe 2 af pengeinstitutter med mere end 12 mia. kr., gruppe 3 af pengeinstitutter med mere end 750 mio. kr. og gruppe 4 af pengeinstitutter med mindre end 750 mio. kr.

Stabilitet

Demokratiske virksomheder investerer mere i deres drift end andre selskaber, og går sjældnere konkurs end øvrige virksomheder.

I undersøgelsen af konkurser ses der på perioden 2021 til 2023. Konkursmæssigt er denne årrække særlig, da en række corona-støtteordninger til virksomhederne var løbet ud, hvilket resulterede i, at der i 2023 var det højeste antal konkurser siden 2010²³.

Delkonklusioner

- Demokratiske virksomheder har lave konkursrater – over en periode på to og et halvt år er 31 demokratiske virksomheder, svarende til 0,06 % årligt, gået konkurs. Til sammenligning gik i alt 6.948 virksomheder konkurs i 2023 alene, svarende til 0,87 %.
- De fleste demokratiske virksomheder, med årsværk, der er lukket siden 2021 er fusioneret med andre demokratiske virksomheder, hvormed erhvervsdriften er fortsat.
- Enkelte større demokratiske virksomheder er gået konkurs; den største er JYLLAND DETAIL A/S der stod for 14 årsværk i 2021.
- Demokratiske virksomheders investeringer relativt til omsætningen, er 16 % højere end i øvrige virksomheder. Demokratiske virksomheder investerede svarende til 5,0 % af deres omsætning i perioden 2017 til 2021, hvor øvrige virksomheder investerede 4,3 %. Vægtes der for brancheforskelle øges forskellen.

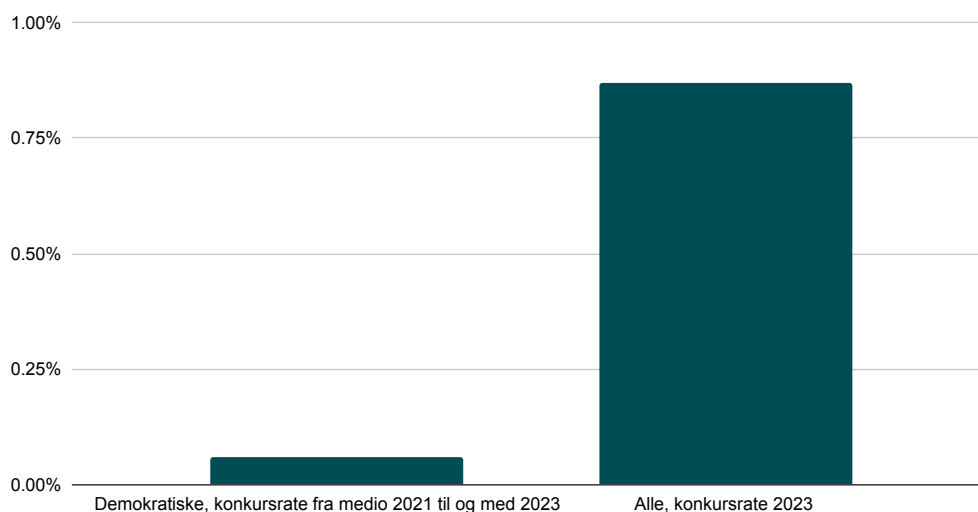
Få demokratiske virksomheder går konkurs

Siden Tænketanken Demokratisk Erhverv kortlagde de demokratiske virksomheder i 2021 er en række demokratiske virksomheder ophørt. Virksomheder der ophører kan kategoriseres i tre grupper; 1) konkurser, 2) ophør som følge af lukning eller fusion og 3) afvikling af det demokratiske ejerskab og styreform. I dette afsnit kaster vi lys på de demokratiske virksomheder, der er gået konkurs fra og med 2021 til og med 2023.

Midt i 2021 identificerede Tænketanken Demokratisk Erhverv 20.334 demokratiske virksomheder i Danmark, og frem til og med 2023 var 31 af disse (svarende til 0,15 %) gået konkurs. Altså gik 0,06 % af demokratiske virksomheder konkurs per år fra midt 2021 til og med 2023. Dette står i kontrast til det generelle billede på landsplan, hvor der blandt de cirka 800.000 registrerede CVR-numre i Danmark var 6.948 (svarende til 0,87 %) konkurser alene i 2023. Der er altså en markant mindre procentdel af de demokratisk ejede virksomheder der rammes af konkurser sammenlignet med den generelle virksomhedspopulation. Konkursraterne kan ses i figur 8 nedenfor.

²³ Danmarks Statistik (2024)

Figur 8: Konkursrater for demokratiske og for alle virksomheder

Kilde: Tænk tanken Demokratisk Erhverv på baggrund af CVR og Danmarks Statistik 2024.

Anmærkning: For demokratiske virksomheder er konkursraten beregnet over perioden medio 2021 til og med 2023, mens den for øvrige virksomheder alene er beregnet for 2021. Konkursraten for alle virksomheder (højre) er her estimeret, som konkurser relativt til de cirka 800.000 cvrnumre var aktive i 2021. Bemærk at der i denne graf ikke alene er tale om reelt aktive virksomheder som i de øvrige grafer.

En betydelig del af konkurserne siden 2021 har ramt virksomheder ejet af forbrugere og foreninger. tre af disse konkurser var blandt forbrugerejede og 17 blandt foreningsejede virksomheder. Se bilag 8 for en liste over samtlige demokratiske virksomheder der er gået konkurs siden 2021.

Generelt havde de konkursramte virksomheder få ansatte. Den største demokratiske virksomhed der gik konkurs var "JYLLAND DETAIL A/S", som drev en SuperBrugs i Sindal og var ejet af en række brugsforeninger i fællesskab.

Overordnet set tyder undersøgelsen på, at virksomheder med demokratisk ejerskab har bedre chancer for at overleve, da der i perioden fra 2019 til 2021 var relativt få konkurser blandt demokratiske virksomheder i forhold til øvrige virksomheder.

Udover de 31 demokratiske virksomheder der gik konkurs i perioden medio 2021 til og med 2024, ophørte 1.345 demokratiske virksomheder efter at have svaret eventuelle kreditorer. Af disse virksomheder stod 42 for 10 eller flere årsværk i 2021 – 5.728 årsværk i alt. Ud af disse 42 virksomheder indgik 22 i fusioner – disse stod for 5.117 årsværk i 2021. I bilag 9 kan alle de ophørte demokratiske virksomheder med mere end 10 årsværk og deres ophørsårsag ses.

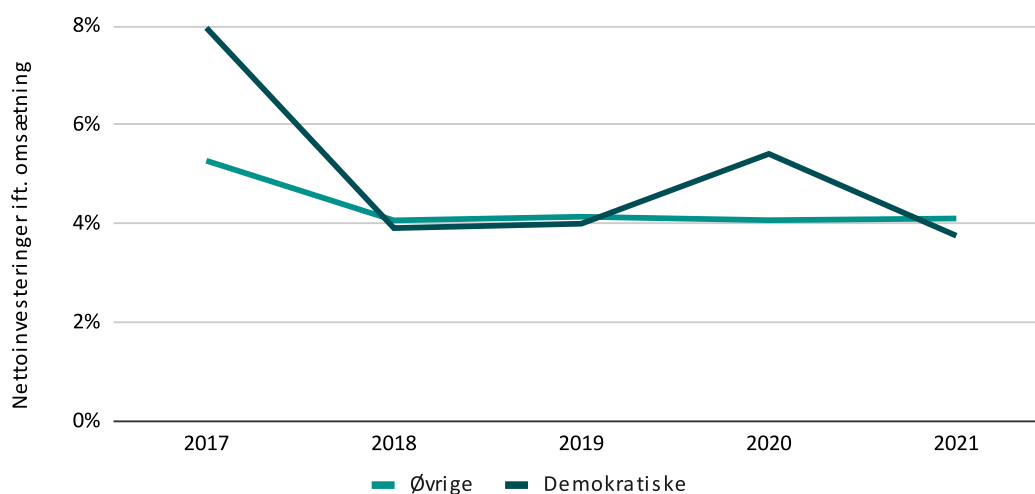
Demokratiske virksomheder investerer meget

Investering i produktionsudstyr er afgørende for at fremme vækst og velstand i erhvervslivet. Danske virksomheder har haft vanskeligheder med at opretholde et højt investeringsniveau og er først for nylig begyndt at komme sig over finanskrisen²⁴. Danmark har siden midten af 90'erne haft et lavere niveau af erhvervsinvesteringer end gennemsnittet for OECD-landene²⁵. Dette skyldes delvist, at investeringstunge industrier udgør en mindre del af den danske økonomi end i mange andre lande.

Demokratiske virksomheder har et højt investeringsniveau målt ved nettoinvesteringer relativt til omsætning – 16 % over andre virksomheder for perioden 2017 til 2021. Dette høje niveau kunne være bekymrende, hvis produktiviteten samtidig var lav. Men som det dokumenteres i afsnittet om demokratiske virksomheders performance, står de i gennemsnit for en højere produktivitet end øvrige virksomheder, og man ser samtidigt, at de vinder markedsandele i en række brancher. Derfor er det sandsynligt, at det høje investeringsniveau er et positivt udtryk for, at demokratiske virksomheder investerer fornuftigt og langsigtet.

Figur 9 viser nettoinvesteringer²⁶ relativt til omsætning. Nettoinvesteringer indikerer, hvorvidt en virksomheds kapitalapparat udvides eller forfalder, og det er et vigtigt nøgletal for en virksomheds effektivitet og vækstpotentiale. Figur 9 viser nettoinvesteringer relativt til omsætning, for at relatere nettoinvesteringerne til demokratiske virksomheders andel af den danske økonomi.

Figur 9: Demokratiske og øvrige virksomheders nettoinvesteringer ift. omsætning, 2017 til 2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

²⁴ Malthé-Thagaard (2019)

²⁵ Regeringen (2017)

²⁶ Bruttoinvesteringer minus afskrivninger og andre tab

Med nettoinvesteringer per omsat krone, der i gennemsnit var på 5,0 % over perioden – 8,0 % i 2017 og 3,8 % i 2021 – investerer demokratiske virksomheder relativt mere end øvrige virksomheder hvis investeringsniveau lå på 4,3 % for perioden – med 5,3 % i 2017 og 4,1 % i 2021. Det viser figur 9 ovenfor.

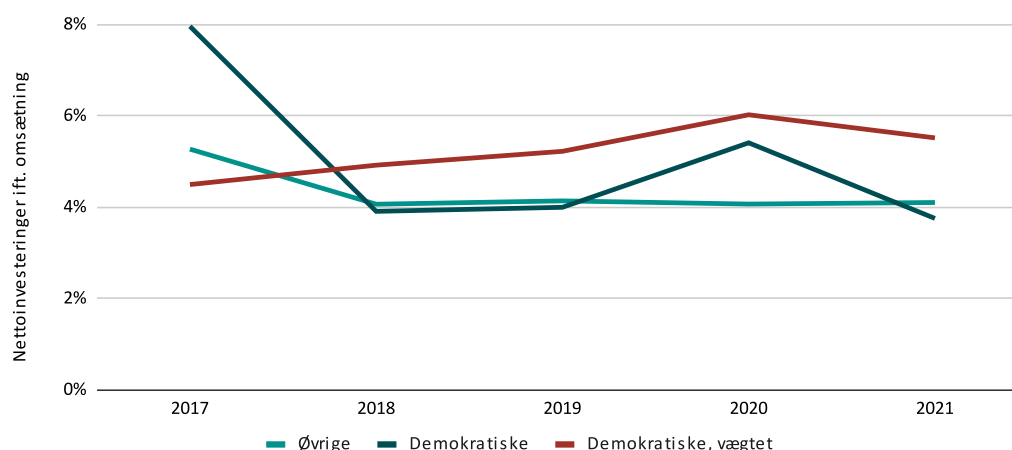
En forklaring på de høje investeringsniveauer i demokratiske virksomheder kan være en præference for at geninvestere overskud og forbedre services for brugerejerne af deres services frem for at udbetale overskuddet.

Brancheforskelle er ikke forklaringen på det høje investeringsniveau i demokratiske virksomheder

Investeringsniveauet er højt i demokratiske virksomheder. Også når der vægtes for forskelle i brancher, har demokratiske virksomheder et højere niveau af investeringer end øvrige virksomheder.

Figur 10 nedenfor viser nettoinvesteringer relativt til omsætning for demokratiske virksomheder, vægtet og uvægtet, og øvrige virksomheder, uvægtet, over perioden 2017 til 2021. Til vægtningen benyttes Danmarks Statistiks branchekode DB07 som har 21 niveauer.

Figur 10: Nettoinvesteringer ift. omsætning, vægtet og uvægtet

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder, der optrådte i FIRM i 2021. Vægtningen er foretaget sådan, at nettoinvesteringerne relativt til omsætning er regnet per branche for demokratiske virksomheder og derefter vægtet med andelen af øvrige virksomheders årsværk i den respektive branche. Danmarks Statistiks branchekode DB07 med 21 niveauer benyttes. Brancherne Andre serviceydelser mv. og Råstofindvinding er udeladt fra alle mål ovenfor.

Figur 10 viser, at investeringsniveauet for demokratiske virksomheder, når der vægtes for brancheforskelle, er højere for demokratiske virksomheder end for øvrige virksomheder i alle årene i perioden undtagen 2017. For perioden 2017 til 2021, før der vægtes for brancheforskelle, er demokratiske virksomheders nettoinvesteringer per omsat krone i gennemsnit på 5,0 %, hvor øvrige virksomheders er 4,3 %. Når der vægtes for brancheforskelle, er demokratiske virksomheders investeringsniveau på 5,2 % – og øvrige virksomheders 4,3 %. Forskellen i investeringsniveau bliver således større og tydeligere, når man vægter for branche.

Performance

I dette afsnit undersøges produktivitet og forrentningsformåen i demokratiske virksomheder. Demokratiske virksomheder har vist sig at stå for en høj produktivitet og gode afkast²⁷ – modsat bekymringer, der tidligere er rejst i litteraturen²⁸. Det resultat bekræftes i dette afsnit. Den økonomiske performance vil blive belyst ved at undersøge nøgletal som omsætning og resultat efter skat per årsværk, og ved at undersøge egenkapital- og aktivforrentningen. Det er dog Tænketanken Demokratisk Erhvervs vurdering, en vurdering, der deles af en række forskere på området²⁹, at disse nøgletal er mindre centrale for demokratiske virksomheder end for øvrige virksomheder, da deres mål ofte er at skabe en balance mellem overskud og fordelagtige betingelser for brugerejerne. Det er stadig relevant at bedømme demokratiske virksomheders performance ud fra disse traditionelle økonomiske målestokke, til trods for at disse mål ikke altid fuldt ud belyser demokratiske virksomheders forretningsmæssige succes.

Delkonklusioner

- Demokratiske virksomheder står for en høj produktivitet – i 2021 var omsætningen per årsværk 82 % højere for demokratiske virksomheder end for øvrige virksomheder, mens resultatet efter skat per årsværk var 9 % højere.
- Vægter man for skævheden i brancher, står demokratiske virksomheder i gennemsnit stadig for en højere produktivitet end øvrige virksomheder.
- Demokratiske virksomheder havde et lavere afkast på egenkapitalen på 10 % i 2021, mens øvrige virksomheders var 18 %. Det afspejler de særlige målsætninger i demokratiske virksomheder.
- Virksomhedsdemokratier har en højere forrentning af egenkapitalen, mens den for forenings- og forbrugerdemokratier er lavere end for øvrige virksomheder. Dette er forventeligt, da virksomhedsdemokratiernes formål i højere grad er at skabe økonomiske overskud for ejerne end det er tilfældet for forenings- og forbrugerdemokratier.

27 Tænketanken Demokratisk Erhverv (2021)

28 Hansmann (2000)

29 Van Dijk et al. (2019)

Demokratiske virksomheder er højproduktive

Demokratiske virksomheder stod i 2021 for en højere produktivitet end øvrige virksomheder målt på resultat efter skat per årsværk, og omsætning per årsværk. Figur 11 nedenfor viser de væsentligste nøgletal vedrørende produktivitet for demokratiske og øvrige virksomheder i 2021.

Figur 11: Demokratiske og øvrige virksomheders omsætning og resultat efter skat per årsværk samt egenkapitalforrentning, 2021

	Oms / årsværk	Resultat efter skat / årsværk	Forrentning af egenkapital
Demokratiske	3.814.710	483.881	10 %
Øvrige	2.100.059	443.986	18 %
Demokratiske ift. Øvrige	182 %	109 %	54 %

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Figuren viser, at omsætningen per årsværk var hele 82 % højere i demokratiske virksomheder end i de øvrige virksomheder, mens resultatet efter skat per årsværk var 9 % højere. Til gengæld var forrentningen af egenkapitalen kun halvt så høj – 10 % i demokratiske virksomheder og 18 % i øvrige virksomheder.

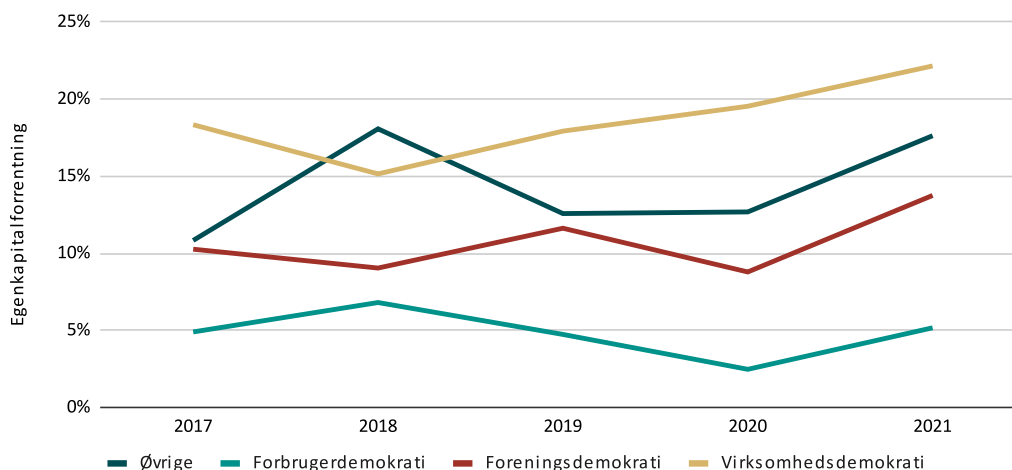
Forrentningen af egenkapital afspejler en virksomheds evne til at skabe store overskud og kan have betydning for virksomhedens adgang til billig kapital. Da aktieemissioner og salg af anparter fortrænger det demokratiske ejerskab, har mange demokratiske virksomheder mere begrænset adgang til billig kapital. Dette synes at resultere i lavere gearing³⁰ og en lavere egenkapitalforrentning. Resultatet er derfor i sig selv ikke overraskende. Ud over at have højere gearing følger mange demokratiske virksomheder en forretningslogik, hvor lave priser og høj kvalitet er den vigtigste succesfaktor og interesse i brugermedlemskredsen. De tenderer derfor til at have høje omsætninger og lave overskud. Dermed leverer demokratiske virksomheder et højt afkast til sine ejere ved at sælge dem billige varer (eller alternativt ved at aftage andelshavernes varer til så høj en pris som muligt) og sikre dem god kvalitet og service. Eksempelvis vil forbrugerejede selskaber tendere til at have lave overskud, fordi de sælger varerne billigt.

³⁰ En virksomheds gearing er forholdet mellem virksomhedens gæld og egenkapital. Høj gæld og lav egenkapital giver således en høj gearing.

Demokratiske virksomheder har en lavere afkastgrad

Figur 12 viser forrentningen af egenkapitalen for demokratiske virksomheder inddelt efter de forskellige demokratityper (se afsnittet *Den demokratiske virksomhed – En definition*) og for øvrige virksomheder.

Figur 12: Egenkapitalens forrentning for demokratiske virksomheder inddelt efter demokratitype, 2017 til 2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

Figur 12 viser, at virksomhedsdemokratier har en høj egenkapitalforrentning relativt til øvrige virksomheder, mens den for forbrugerdemokratierne er lav. Øvrige virksomheders egenkapitalforrentning ligger på 11 % til 18 % over perioden. Virksomhedsdemokratierne ligger højere med 15% til 22% over perioden 2017 til 2021. Både forenings- og forbrugerdemokratierne ligger lavere med en egenkapitalforrentning på henholdsvis mellem 9 % og 14 % over perioden og mellem 3 % og 6 %.

En mulig forklaring på dette mønster er, at forbrugerdemokratiernes målsætning er at levere varer af høj kvalitet til så lave priser som muligt, og derfor opnår de lave resultater. Virksomhedsdemokratierne har ofte bedre adgang til ekstern kapital, da flere er aktieselskaber eller andre virksomhedsformer der har mulighed for at rejse ekstern kapital, mens de stadig er majoritetsejet af demokratiske virksomheder. De kan derfor opnå en højere gearing end andre demokratiske virksomheder. En højere gearing medfører automatisk en højere forrentning af egenkapitalen, da egenkapitalen i det tilfælde udgør en mindre andel af balancen. I overensstemmelse med dette har virksomhedsdemokratierne da også en aktivforrentning, der ligger tættere på øvrige virksomheders aktivforrentning end de forbrugerejede virksomheders aktivforrentning (se bilag 4). Ydermere er det tydeligt at virksomhedsdemokratierne har en højere gearing end de øvrige demokratiske virksomheder (se bilag 5).

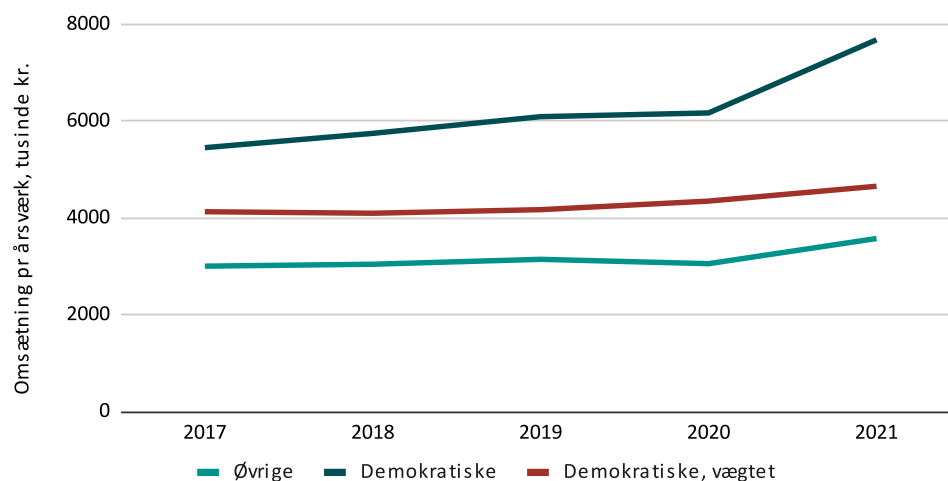
Brancheforskelle alene forklarer ikke demokratiske virksomheders høje produktivitet

Demokratiske virksomheder står for en højere produktivitet end øvrige virksomheder. Også når der tages højde for branche.

Demokratiske virksomheder er særligt stærkt repræsenteret i bestemte brancher, og mindre stærkt repræsenteret i andre. Særligt er demokratiske virksomheder overrepræsenteret indenfor energiforsyning, handel og industri (se bilag 2), som er kendetegnet ved høje niveauer af omsætning per årsværk (se bilag 3). Dette er en del af, men ikke hele forklaringen på den højere produktivitet der observeres.

Figur 13 nedenfor viser omsætningen per årsværk for demokratiske virksomheder, vægtet og uvægtet, og for øvrige virksomheder, uvægtet.

Figur 13: Demokratiske virksomheders omsætning per årsværk, vægtet og uvægtet ift. branche, 2017 til 2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

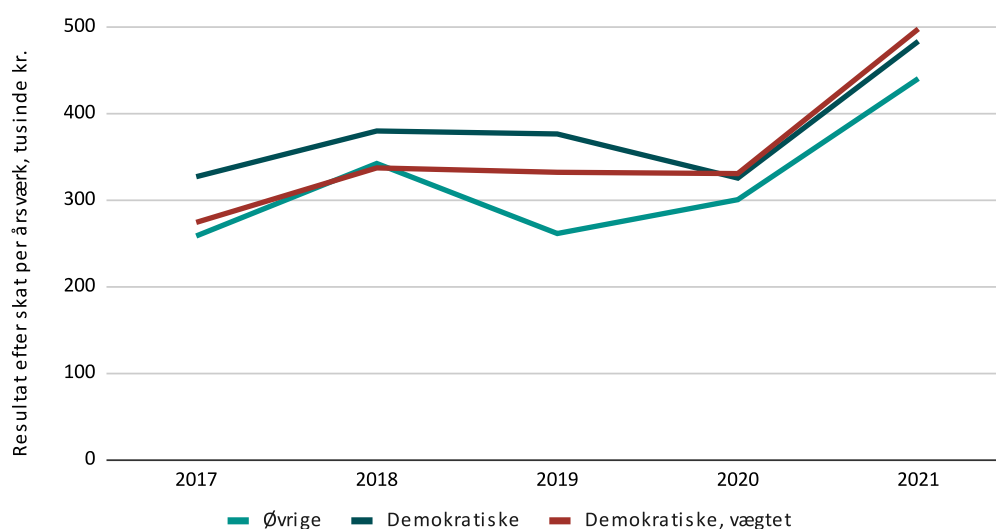
Anmærkning: Vægtningen er foretaget sådan, at omsætning per årsværk er regnet per branche for demokratiske virksomheder og derefter vægtet med andel af øvrige virksomheders årsværk i den respektive branche. Danmarks Statistiks branchekode DB07 med 21 niveauer benyttes. Brancherne Andre serviceydelser mv. og Råstofindvinding er udeladt i denne figur af diskretionshensyn.

Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

Figur 13 viser, at vægter man for brancheforskelle, udlignes forskellene i produktivitet mellem demokratiske og øvrige virksomheder delvist. Men selv efter en vægtning står demokratiske virksomheder stadig for en højere produktivitet – omsætningen per årsværk ligger 30 % til 42 % højere for demokratiske virksomheder end for øvrige virksomheder.

Vægter man det andet centrale produktivitetsmål, resultat efter skat per årsværk, ligger demokratiske virksomheder på niveau med øvrige virksomheder eller en smule under. Figur 14 viser resultatet efter skat per årsværk for demokratiske virksomheder, vægtet og uvægtet, og for øvrige virksomheder, uvægtet.

Figur 14: Demokratiske virksomheders resultat efter skat per årsværk, 2017 til 2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Resultatet efter skat per årsværk er regnet per branche for demokratiske virksomheder, og derefter vægtet med andelen af øvrige virksomheders årsværk i den respektive branche. Danmarks Statistiks branchekode DB07 med 21 niveauer benyttes. Brancherne Andre serviceydelser mv. og Råstofindvinding er udeladt fra alle mål ovenfor. Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

Figur 14 viser, at resultat efter skat per årsværk, uvægtet, er højere for demokratiske virksomheder end for øvrige over hele perioden – det ligger på 326.000 kr. i 2017 og 483.000 kr. i 2021 for demokratiske virksomheder, mens det ligger på 258.000 i kr. i 2017 og 440.000 kr. i 2021 for øvrige. Vægtes tallene for brancheforskelle – efter samme fremgangsmåde som i figur 13 – falder resultatet efter skat per årsværk for demokratiske virksomheder, men gennemsnittet over perioden ligger stadig 10 % højere end gennemsnittet for øvrige virksomheder. I tre af de fem år ligger resultatet efter skat per årsværk lavere for demokratiske virksomheder end det gør for øvrige virksomheder, mens det ligger højere i to år. I 2017 ligger det på 274.000 kr. mens det ligger på 497.000 kr. i 2021.

Vægtes der for virksomhedsstørrelse, frem for branche, står demokratiske virksomheder også for en højere produktivitet end øvrige, både målt på omsætning per årsværk og resultat efter skat per årsværk. Dette kan ses i bilag 6 og 7.

Tallene tyder på en stærk produktivitet i demokratiske virksomheder, da de vægtede tal for resultat efter skat per årsværk ikke falder til væsentligt under øvrige virksomheders niveau, men kun til samme niveau eller lidt lavere.

Overordnet set står demokratiske virksomheder for en stærk produktivitet – et resultat der ikke alene kan forklares ved at demokratiske virksomheder er overrepræsenteret i højproduktive brancher.

Nye demokratiske virksomheder

I perioden fra og med 2017 til og med 2023 blev der oprettet 617 nye demokratiske virksomheder med ansatte. I dette afsnit præsenteres et overblik over de nye demokratiske virksomheder: Hvilken type demokrati er de? Hvor mange nye demokratiske virksomheder er opstået relativt til nye øvrige virksomheder? Hvilke brancher tilhører de?

Delkonklusioner

- Fra 2017 til 2021 er der oprettet 617 nye demokratiske virksomheder med ansatte – svarende til 95 demokratiske virksomheder årligt.
- I perioden 2017 til 2019 udgjorde nye demokratiske virksomheder med ansatte kun 0,9 % af alle nye virksomheder med ansatte, til trods for at demokratiske virksomheder udgør 2,2 % af samtlige virksomheder i Danmark.
- De nye demokratiske virksomheder oprettet fra 2017 til 2021 er typisk foreningsdemokratier, er indenfor branchen *andre serviceydelser* og udgøres særligt af ejerforeninger, NGO'er og lokalforeninger med diverse formål. Ud af 240 nye demokratiske virksomheder indenfor *andre serviceydelser* havde 133 under et halvt årsværk.
- Indenfor *sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger* er der oprettet 60 nye demokratiske virksomheder fra 2017 til 2021.
- Indenfor *kultur, forlystelser og sport* er der oprettet 49 nye demokratiske virksomheder fra 2017 til 2021.

Få nye demokratiske virksomheder oprettes i Danmark

Siden 2017 er der i Danmark blevet oprettet 617 demokratiske virksomheder med ansatte. I figur 15 ses en oversigt over antallet af nye demokratiske virksomheder, der årligt er opstartet, i perioden fra og med 2017 til og med 2023.

Figur 15: Nystartede demokratiske virksomheder fra 2017 til 2023

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Forbrugerdemokrati	24	22	28	25	12	7	2
Foreningsdemokrati	25	25	41	50	108	93	41
Medarbejderdemokrati		1		1	1	3	
Multistakeholderdemokrati	1	2	3	3	3	2	1
Virksomhedsdemokrati	21	20	19	18	11	3	1
Total	71	70	91	97	135	108	45

Kilde: Tænk tanken Demokratisk Erhverv pba. CVR 2024.

Anmærkning: Alle virksomhederne, der indgår i tabellen, var aktive i 2023 og havde flere end nul årsværk. Som nævnt i metodeafsnittet i bilag 10 har denne kortlægning dog svært ved at identificere medarbejderdemokratier, hvormed antallet af nystartede medarbejderdemokratier sandsynligvis er undervurderet.

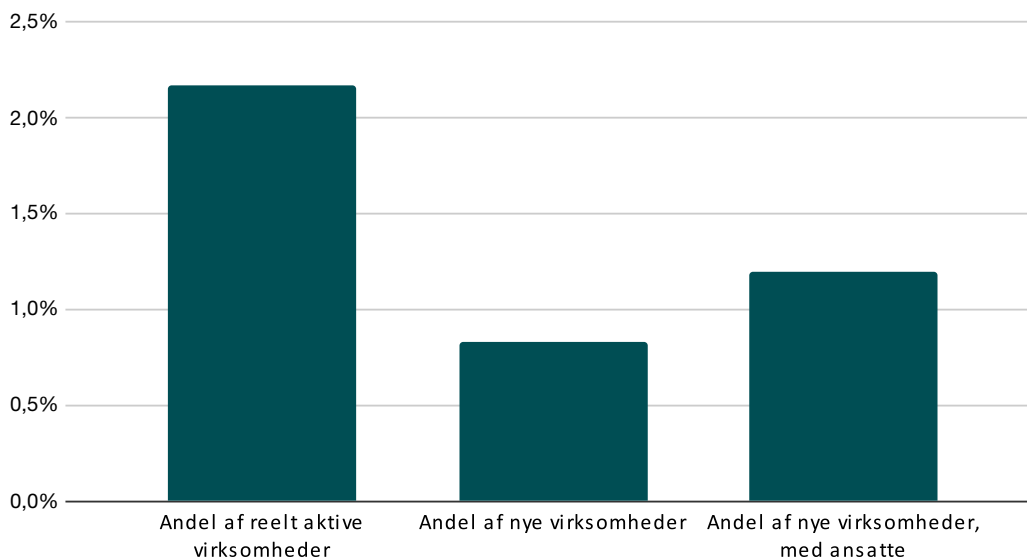
Figur 15 viser at det særligt er hhv. forbrugerdemokratier, foreningsdemokratier og virksomhedsdemokratier der oprettes, hvilket for perioden udgør 120, 383 og 93 virksomheder. Medarbejderdemokratier og multistakeholderdemokratier oprettes derimod sjældnere, og udgør kun henholdsvis 6 og 15 nystartede virksomheder i perioden.

De forskellige typer af demokratiske virksomheder adskiller sig fra hinanden ved virksomhedernes forhold til ejerne. I forbrugerdemokratier er man ejer i kraft af at være forbruger, og denne form er udbredt indenfor f.eks. forsyning, finans og bolig. I et foreningsdemokrati er ejerskab betinget på medlemskab af en forening, hvilket f.eks. gælder for fagforbund og virksomheder ejet af fagforbund. Medarbejderdemokratier ejes af alle eller en skare af medarbejdere i virksomheden, mens virksomhedsdemokratier er ejet af virksomheder der køber sine varer af, eller sælger sine varer til, den fælles virksomhed, de er ejere af – en ejerform der er udbredt blandt landbrugets andelsselskaber. Multistakeholderdemokratier er ejet af forskellige typer af ejere, f.eks. forbrugere og medarbejdere.

Et fåtal af nye virksomheder er demokratiske

Antallet af demokratiske virksomheder udgør en beskeden del af det samlede antal virksomheder i Danmark, men andelen er særligt lille, når der ses på nystartede virksomheder. Figur 16 illustrerer demokratiske virksomheders andel af henholdsvis reelt aktive virksomheder, alle nye virksomheder og nye virksomheder med ansatte.

Figur 16: Demokratiske virksomheder som andel af alle reelt aktive virksomheder, alle nye virksomheder og alle nye virksomheder med ansatte i 2021

Kilde: Tænk tanken Demokratiske Erhverv p.b.a. CVR, og Statistikbanken (FVIV) 2024.

Anmærkning: Alle demokratiske virksomheder der indgår i tabellen var aktive i 2023 og havde flere end nul årsværk.

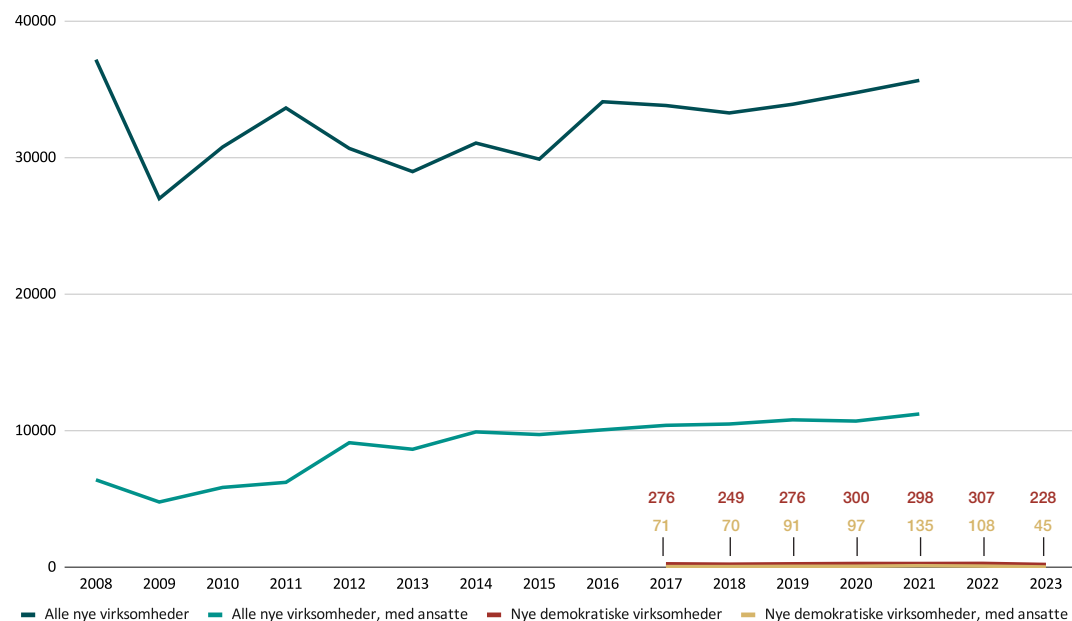
Demokratiske virksomheder udgør under én procent af nyopstartede virksomheder i 2021, uanset om man ser på samtlige nye virksomheder eller alene på nye virksomheder med ansatte. Blandt reelt aktive virksomheder er 2,2 % demokratiske³¹.

Tallene kan altså indikere at der skabes for få nye demokratiske virksomheder til, i det lange løb, at opretholde demokratiske virksomheders andel af danske virksomheder. Det udgør en risiko for det fremtidige erhvervsdemokrati, hvis demokratiske virksomheder fortsat udgør en så lille del af nyoprettede virksomheder. På lang sigt vil den demokratiske andel af reelt aktive virksomheder muligvis falde, hvilket kan forhindre fordelene, der kan være ved demokratisk ejerskab, i at spille en rolle for samfundet. Vi ved dog også, at virksomheder med demokratisk ejerskab har en mindre tendens til at gå konkurs end øvrige virksomheder. Dette sætter tallene for nye demokratiske virksomheder i et mere positivt lys, da det kan betyde at mange nye demokratiske virksomheder forbliver aktive på lang sigt.

31 I forhold til denne opgørelse er et vigtigt forbehold, at nogle demokratiske virksomheder både er etableret og ophørt i perioden fra 2017 til 2023. I dette tilfælde er de ikke registreret i denne opgørelse. Det er derfor ikke muligt at lave en direkte sammenligning mellem disse tal og opgørelsen over demokratiske virksomheder i alt fra kapitel 1.

Figur 17 viser antallet af samtlige nye virksomheder og nye virksomheder med ansatte fra 2008 til 2021, samt nye demokratiske virksomheder og nye demokratiske virksomheder med ansatte fra 2017 til 2023.

Figur 17: Antal nye virksomheder i Danmark siden 2008

Kilde: Tænk tanken Demokratisk Erhverv pba. CVR, og Statistikbanken (FVIV) 2024.

Anmærkning: Alle demokratiske virksomheder der indgår i tabellen var aktive i 2023 og havde minimum ½ årsværk. I 2022 vil der altså være blevet oprettet demokratiske virksomheder som har nået at lukke igen inden 2023, og disse indgår ikke i grafen. Givet at overlevelsesraten for nye virksomheder er faldende over tid, vil antallet af nye demokratiske virksomheder være mere undervurderet des længere tilbage i tid tallene for demokratiske virksomheder er.

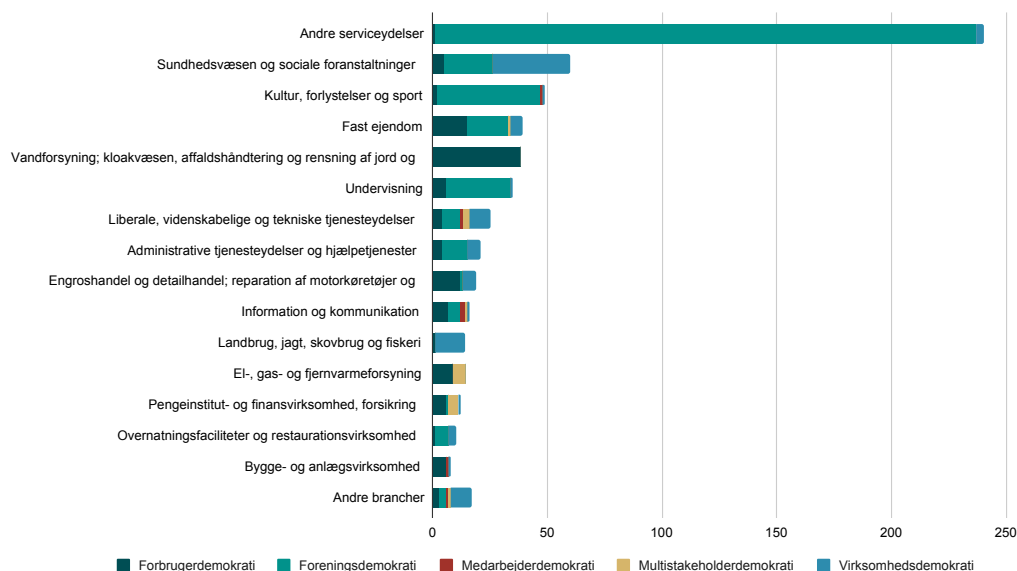
Figur 17 viser at der årligt dannes cirka 35.000 virksomheder hvoraf kun cirka 10.000 har ansatte. I samme figur kan man se de nye demokratiske virksomheder der blev dannet fra 2017 til 2023 og som fortsat eksisterede i 2023. Dette vises på to kurver, hvor én viser opgørelsen af samtlige nye demokratiske virksomheder, og én viser en særskilt opgørelse af de nye demokratiske virksomheder, der havde ansatte i 2021.

Fra 2017 til 2023 er der registreret 617 nye demokratiske virksomheder med ansatte. I samme periode oprettedes i alt 53.724 virksomheder med ansatte. Altså udgør de nyoprettede demokratiske virksomheder med ansatte i perioden 2017 til 2021 0,9 % af alle nyoprettede virksomheder med ansatte i samme periode.

Nye demokratiske virksomheder etableres i forskellige brancher

De nye demokratiske virksomheder fordeler sig på mange forskellige brancher, men er særligt centreret indenfor *andre serviceydelser* og *Sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger*, som figur 18 viser.

Figur 18: Nystartede demokratiske virksomheder siden 2017, fordelt på branche

Kilde: Tænk tanken Demokratisk Erhverv pba. CVR 2024.

Anmærkning: Alle virksomhederne der indgår i tabellen, var aktive i 2023 og havde flere end nul årsværk.

Figur 18 viser at langt størstedelen af de nye demokratiske virksomheder findes i branchen *andre serviceydelser*. Det omfatter primært foreningsdemokratier, og udgøres af en bred palet af f.eks. ejerforeninger, NGO'er og lokalforeninger med diverse formål. 133 virksomheder, af de i alt 240 indenfor *andre serviceydelser*, havde under ét årsværk i virksomheden i 2023, og deres virke er dermed af begrænset omfang, selvom de på lige vilkår med større virksomheder fremgår i opgørelsen i figuren.

Også inden for *sundhedsvæsenet og sociale foranstaltninger*, er den demokratiske ejerform hyppigt anvendt ifm. opstart af samarbejder mellem selvstændige erhvervsdrivende som f.eks. tandlæger, praktiserende læger eller andre behandlere. Kategorien omfatter også demokratisk styrede friplejehjem eller andre sociale institutioner. Dette vidner om en tradition for demokratisk ejerskab inden for vitale områder som sundhed og sociale institutioner.

Inden for *kultur, forlystelser og sport* er et stort antal foreningsdemokratier startet op siden 2017, hvilket skyldes den stærke tradition for foreningsliv, hvor foreninger på området drives frivilligt. En række nye selskaber er også opstået indenfor *fast ejendom*, hvilket typisk er udtryk for at større demokratiske selskaber, ofte pensionselskaber, har oprettet nye virksomheder der skal beskæftige sig med handel med fast ejendom.

Demokratiske virksomheder opstår dog også i brancher, hvor der ikke findes historisk tradition for ejerformen. Nye virksomheder der tilbyder fx liberale, videnskabelige og tekniske tjenesteydelser, eller som beskæftiger sig med information og kommunikation etableres også med demokratisk ejerform. Mange nystartede virksomheder i disse brancher etableres dog af allerede eksisterende demokratiske virksomheder. Demokratisk iværksætteri i brancherne, med underrepræsentation af den demokratiske ejerform, ser derfor ud til særligt at være drevet af allerede eksisterende demokratiske virksomheder.

Den demokratiske virksomhed – en definition

Hvad er den demokratiske virksomhed? I nærværende rapport anvendes følgende definition:

En demokratisk virksomhed er en uafhængig erhvervsdrivende organisation der ifølge vedtægterne styres af en demokratisk forsamling tilnærmelsesvist efter princippet 'ét medlem, én stemme', eller hvor minimum halvdelen af styringen og/eller ejerskabet kan ledes tilbage til denne demokratiske forsamling. Medlemmer kan være organisationer, producenter, forbrugere og andre privatpersoner, og medlemskabet skal være relativt åbent. Virksomhederne er sædvanligvis også kendt under navne som andelsselskaber, kooperativer, gensidige selskaber, foreningsejede virksomheder og lignende.

Fem typer af demokratiske virksomheder

Virksomhedsdemokrati

Virksomhedsdemokratier defineres her som demokratiske virksomheder, hvor medlemmerne er uafhængige privatejede enkeltvirksomheder, producenter, butikker og lignende. Ofte kaldes denne type virksomhed produktionskooperativer eller frivillige kædesamarbejder. Klassiske eksempler herpå er Arla, Danish Crown, Kop og Kande osv. Her er det de enkelte landmænd, butikker eller andre virksomheder uafhængige af kæden, der deltager frivilligt og med lige demokratisk indflydelse i kæde/produktionssamarbejdet.

Forbrugerdemokrati

Forbrugerejede virksomheder er virksomheder, hvor medlemmerne hovedsageligt er forbrugere af virksomhedens produkter eller services. Klassiske forbrugerejede virksomheder er Coop, GF Forsikring samt mange af de danske elseskaber som eksempelvis Andel og Norlys. De forbrugerejede virksomheder blev oprettet for at sikre forbrugerne høj kvalitet i produkter og services kombineret med en lav pris.

Multistakeholder-demokrati

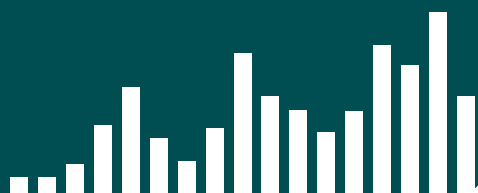
I den kooperative forskning er det blevet populært at tale om multistakeholder-kooperativer som et af svarene på en omskiftelig økonomi og behovet for flerdobbelte bundlinjer. Multistakeholder dækker over den konstruktion, hvor flere demokratiske ejerformer eksisterer i den samme virksomhed på samme tid.

Foreningsdemokrati

En foreningsejet demokratisk virksomhed er en demokratisk virksomhed, hvor medlemmerne er de enkeltpersoner, som er medlemmer af foreningen/foreningerne, der ejer virksomheden (f.eks. interesseorganisationer, fagforeninger, kristne organisationer mfl.). De foreningsejede virksomheder er ofte karakteriseret ved at have indskudt et ekstra organisationsled mellem det enkelte medlem og virksomheden. De største foreningsejede virksomheder er ejet af danske fagforeninger og interesseorganisationer.

Medarbejderdemokrati

Medarbejderejede virksomheder defineres som demokratiske virksomheder, hvor medlemmerne er medarbejderne i virksomheden (f.eks. virksomhederne Analyse og Tal, KnowledgeWorker, Murersvendenes Aktieselskab og lignende). Virksomheder ejet af medarbejderne er ikke en udbredt ejerskabsmodel i Danmark. Historisk har fagbevægelsen været med til at etablere og eje virksomheder i en række forskellige brancher – en form for indirekte medarbejdereje – men den direkte styring og ejerskab blandt medarbejderne har aldrig været et særkende for de danske fagforeningsejede virksomheder.

Metode

Denne rapport er baseret på de nyeste registeroplysninger fra Danmarks Statistiks firma- og regnskabsstatistik for 2017 til og med 2021. På baggrund af en omfattende kategorisering af danske andelsselskaber, foreninger og andre selskaber med demokratisk styre, foretaget af Tænketanken Demokratisk Erhverv i 2019, 2021 og 2024, arbejder denne rapport videre med at kortlægge den demokratiske sektor i Danmark.

Demokratiske virksomheder er i denne kortlægning kategoriseret som enten forenings-, forbruger-, medarbejder-, multistakeholder- eller virksomhedsdemokratier afhængigt af, om det er foreninger uden erhvervsformål, forbrugere, medarbejdere eller virksomheder (f.eks. landmænd), der er gået sammen om ejerskab i demokratiske erhvervsdrivende organisationer. I vores statistiske analyser har vi alene anvendt begreberne virksomhedsdemokrati, forbrugerdemokrati og foreningsdemokrati. Det skyldes, at multistakeholder-demokratier og medarbejderdemokratier er så fåtallige i Danmark, at de for at sikre et solidt datagrundlag er lagt under foreningsdemokrati³².

Kortlægningen baserer sig på et udtræk af lidt over 18.000 virksomheder fra CVR-registeret i 2024. Virksomheder fra et lignende udtræk i 2019 blev, via vurdering af deres vedtægter og ved eksperthjælp blandt førende forskere og branchekendere³³ klassificeret som henholdsvis demokratiske og ikke-demokratiske. I nærværende kortlægning er et lignende udtræk foretaget. Virksomheder i udtrækket fra 2024, der ikke optrådte i udtrækket fra 2019, er blevet klassificeret på samme måde som i 2019, som enten demokratiske eller ikke-demokratiske. Dernæst er virksomheder, hvor demokratiske organisationer er vurderet til at eje mere end halvdelen af aktierne eller anparterne, og derfor har fuld kontrol, blevet tilføjet. Endelig er CVR-numre sammenkørt med Danmarks Statistiks firma- og regnskabsdata for perioden 2017 til og med 2021, for at kunne sammenligne demokratiske virksomheder med øvrige virksomheder. Denne metode er valgt, fordi der ikke findes givne variable eller færdigudviklede værktøjer, der gør forskere i stand til at udtrække demokratiske virksomheder fra offentlige databaser i Danmark.

Tidligere studier har alle identificeret de demokratiske virksomheder via spørgeskemaer til kooperative brancheorganisationer eller ved at antage, at bestemte virksomhedstyper var demokratiske (eks. foreninger og andelsselskaber). I nærværende undersøgelse arbejdes der med ikke-anonymiserede virksomheder, fundet via CVR-registrets åbne API. Rapporten afdækker demokratiet i alle typer af foreninger over en vis størrelse og alle andelsselskaber samt virksomheder med navne og formål, der har karakteristika, der kan tænkes at knytte an til demokratisk virksomhedsdrift. Dette er gjort ved at vurdere, om selskaberne fungerer efter tilnærmelsesvist ét medlem én stemme samt andre karakteristika³⁴. Metoden til at afgøre dette har enten været at vurdere det ud fra lovgrundlaget for virksomhederne (f.eks. almene boligorganisationer), ekspertvurderinger om bestemte brancher (f.eks. landbrugets organisationer og vindmøllelaug) eller for flere tusinde selskabers vedkommende ved at læse deres vedtægter.

32 Data fra Danmarks Statistik diskretioneres, hvis en gruppe af virksomheder er for lille, eller én virksomhed i gruppen udgør for stor en andel af det pågældende nøgletal, hvormed nøgletallet ikke kan præsenteres. Dette er også en årsag til at medarbejder- og multistakeholderdemokratier lægges sammen med foreningsdemokratier.

33 Se Tænketanken Demokratisk Erhverv (2019) for en udførlig beskrivelse af klassificeringen.

34 Se Tænketanken Demokratisk Erhverv (2019) for en udførlig beskrivelse af definition og klassificering af demokratiske virksomheder.

Derudover inkluderer rapporten, hvilket sjældent er tilfældet i opgørelser af kooperative virksomheder eller andelsselskaber, selskaber, som er ejet af demokratiske virksomheder. I den konkrete analyse er alene medtaget selskaber, der vurderes til at være minimum 50 % ejet af demokratiske organisationer.

Samlet sikrer denne fremgangsmåde en klar vurdering af erhvervsdemokratiet i moderselskaberne og en population, hvor vi inkluderer demokratisk kontrollerede selskaber. Siden begyndelsen af 00'erne har flere andelsselskaber udkapslet deres erhvervsaktiviteter i A/S'er. Det gælder eksempelvis for Arla, Danish Crown og Coop. Derfor er ejerskabet til aktie- og anpartsselskaber vigtigt at medregne, for at få den totale størrelse af demokratiske virksomheder fastlagt.

Arbejdet har dermed bestået i først at definere, operationalisere og dertil udvikle et finmasket indsamlingsværktøj til at indkredse alle de virksomheder, som kunne tænkes at leve op til kriterierne for at være en demokratisk virksomhed. Denne maskinelt indsamlede population er efterfølgende manuelt kodet og kvalitetssikret, så vi kunne nå frem til det, vi kalder populationen af demokratiske virksomheder. Til sidst er der blevet hentet nøgletal og regnskabstal på populationen og alle øvrige danske virksomheder hos Danmarks Statistik.

Arbejdet har således kunne deles op i følgende:

- En definitions- og operationaliseringsfase³⁵
- En iterativ dataindsamlingsproces, som har bidraget til definitions- og operationaliseringsprocessen. Dataindsamlingsprocessen forløber over 4 trin:
 - Trin 1: Maskinel/kvantitativ indsamling
 - Trin 2: Sortering af bruttopopulation gennem kodning og ekspertvalidering
 - Trin 3: Owned by - Demokratiske virksomheders virksomheder - Indhentning af CVR-numre på selskaber ejet af demokratiske organisationer
 - Trin 4: Indhentning af nøgle- og regnskabstal.

Processen er beskrevet mere indgående i bilag 10.

³⁵ Se afsnittet "Definition og klassificering" i Tænk tanken Demokratisk Erhverv (2019) for en udførlig beskrivelse af operationaliseringen.

Litteratur

Dagligvarehandlen (2023)

<https://www.dagligvarehandlen.dk/coop/coop-vi-fastholder-vores-markedsandel>

Danmarks Statistik (2021), Firmaer og koncerner. <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/erhvervsliv/erhvervslivets-struktur/firmaer-og-koncerner>

Danmarks Statistik (2022), Generel Firmastatistik – Indhold. <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/generel-firmastatistik/indhold>

Danmarks Statistik (2024), Nyt fra Danmarks Statistik: 2023 havde det højeste antal konkurser siden 2010. <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=46471>

Dansk Erhverv (2024), Nøgletalsnyt: Dansk økonomi i spurt mod slutningen af 2023. <https://www.danskerhverv.dk/politik-og-analyser/nogletal/>

EPSI (2023), BANK b2C & B2B.

<https://www.epsi-denmark.org/branchestudier/kundetilfredshed-i-de-danske-banker-uafhængigt-benchmark/>

Hansmann, Henry (2000), The ownership of enterprise, Harvard University Press.

Mejeribranchen (2022)

<https://mejeri.dk/mejeribranchen/mejeribranchen-i-tal/>

N1 (2023), N1 giver 800.000 jyske elforbrugere gratis transport af strøm resten af året. Ritzau. <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/13699597/n1-giver-800.000-jyske-elforbrugere-gratis-transport-af-strom-resten-af-aret?publisherId=13559703&lang=da>

Poulsen og Glæsner (2021), Ownership and Banking: The cooperative difference.

Regeringen (2017), Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2017.

<https://em.dk/media/10314/redegoerelse-om-vaekst-og-konkurrenceevne-2017.pdf>

Sommer, Mathias (2018), Coop stopper salg af vatpinde af plastik. DR Nyheder. <https://www.dr.dk/nyheder/penge/coop-stopper-salg-af-vatpinde-af-plastik>

Thagaard, Maltte S. (2019), Stor investeringslyst i virksomhederne, Danmarks Nationalbank. <https://www.nationalbanken.dk/da/viden-og-nyheder/publikationer-og-taler/arkiv-publikationer/2019/stor-investeringslyst-i-virksomhederne>

Tougaard, Søren (2022), Coops overskud falder trods rekordsalg. Dagligvarehandlen Media. <https://dagligvarehandlen.dk/coop/coops-overskud-falder-trods-rekordsalg>

Tænketanken Demokratisk Erhverv (2019), Danmarks demokratiske virksomheder.

Tænketanken Demokratisk Erhverv (2021), Det erhvervsdemokratiske landskab.

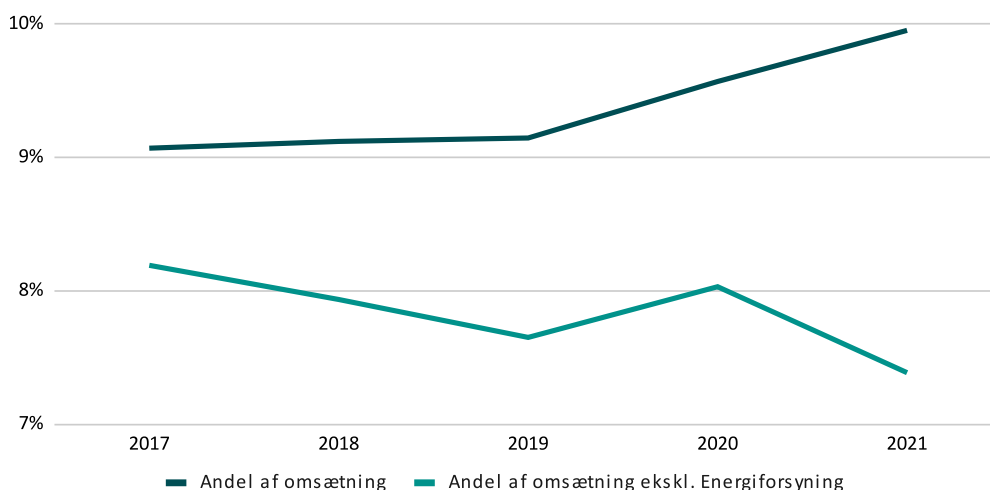
Tænketanken Demokratisk Erhverv (2023), Arbejdsmiljø og trivsel i demokratiske virksomheder: En komparativ analyse af arbejdsforhold i demokratiske og øvrige virksomheder.

Van Dijk, Gert, Panagiota Sergaki & George Baourakis (2019), The Cooperative Enterprise: Practical Evidence for a Theory of Cooperative Entrepreneurship. Cooperative Management, Springer International Publishing.

Veile, Cecilie (2023), Energiselskab er nu Danmarks næststørste virksomhed. Børsen.
<https://borsen.dk/nyheder/virksomheder/sjaellandsk-energiselskab-er-danmarks-naeststorste-virksomhed>

Bilag

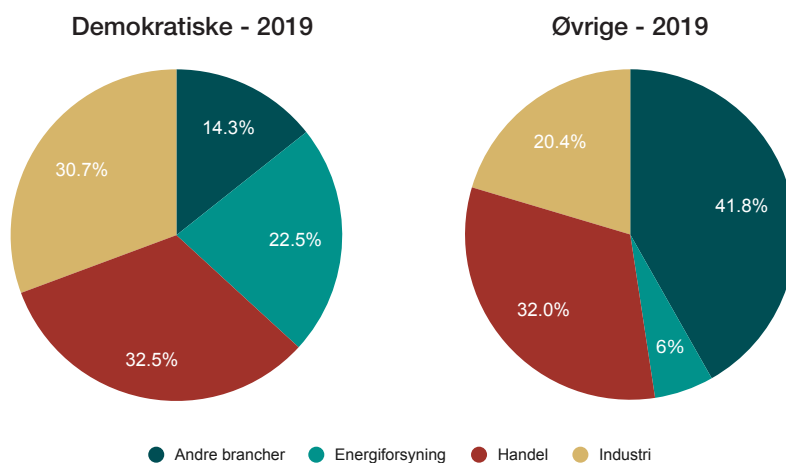
Bilag 1: Demokratiske virksomheders andel af omsætning, hhv. total og ekskl. energiforsyning

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder, der optrådte i FIRM i 2021. Danmarks Statistiks branchekode DB07 med 21 niveauer benyttes.

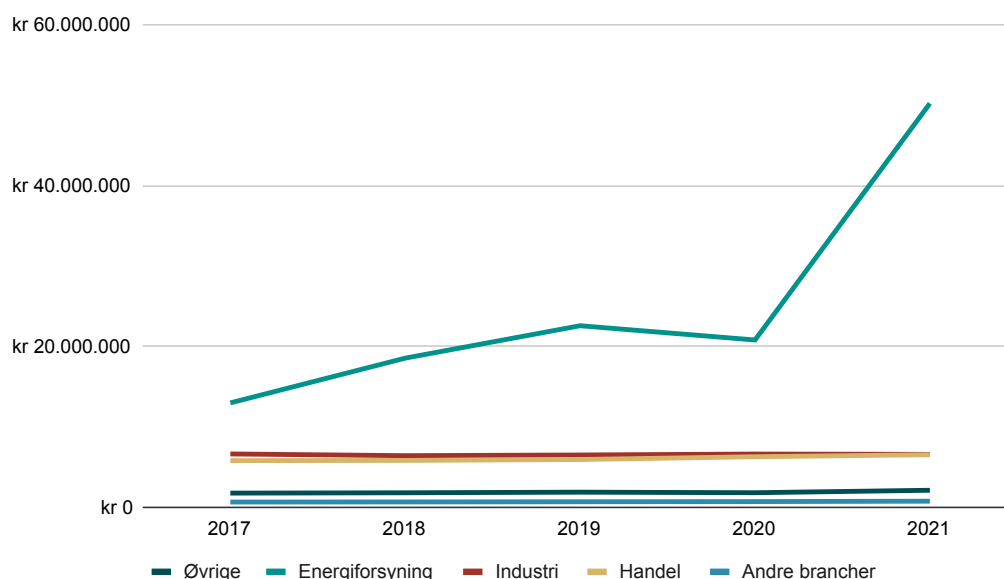
Bilag 2: Andel af omsætning fordelt på brancher 2019, demokratiske og øvrige

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder, der optrådte i FIRM i 2021. Danmarks Statistiks branchekode DB07 med 21 niveauer benyttes.

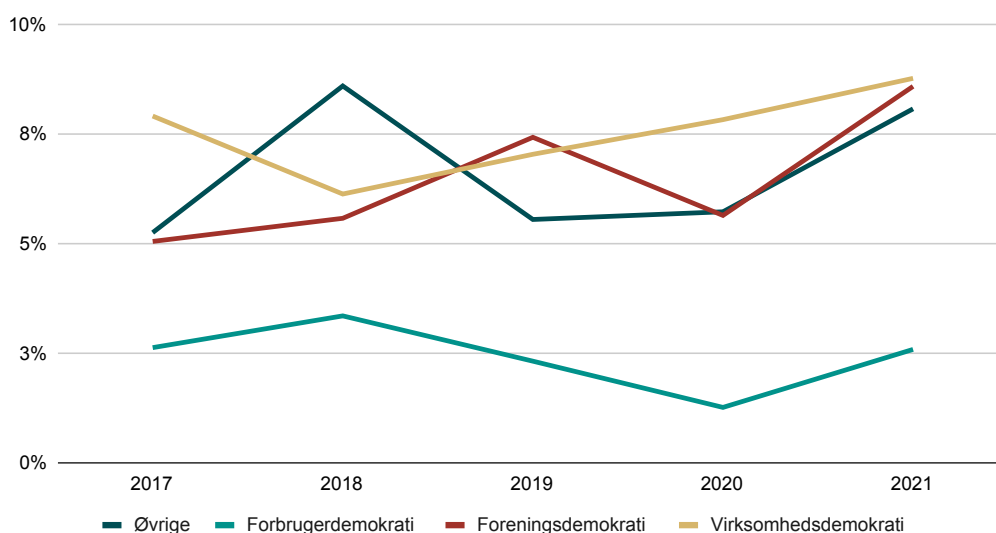
Bilag 3: Omsætning per årsværk i demokratiske virksomheder fordelt på brancher samt for øvrige virksomheder, 2017-2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS på baggrund af Danmarks Statistik (FIRM) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021. Danmarks Statistiks branchekode DB07 med 21 niveauer benyttes.

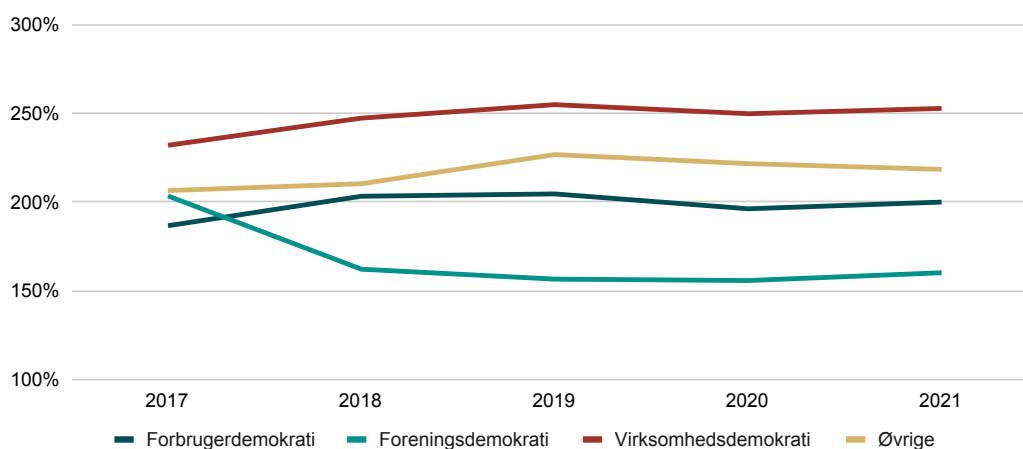
Bilag 4: Return on assets fordelt på demokratityper

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

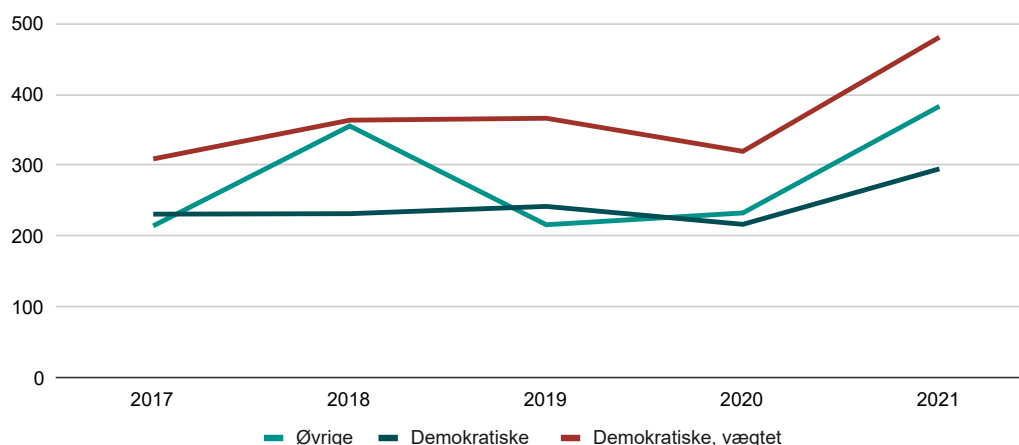
Bilag 5: Gearing i demokratiske virksomheder med forskellige demokratityper

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021. Gearing måles her som balancesummen ift. egenkapitalen.

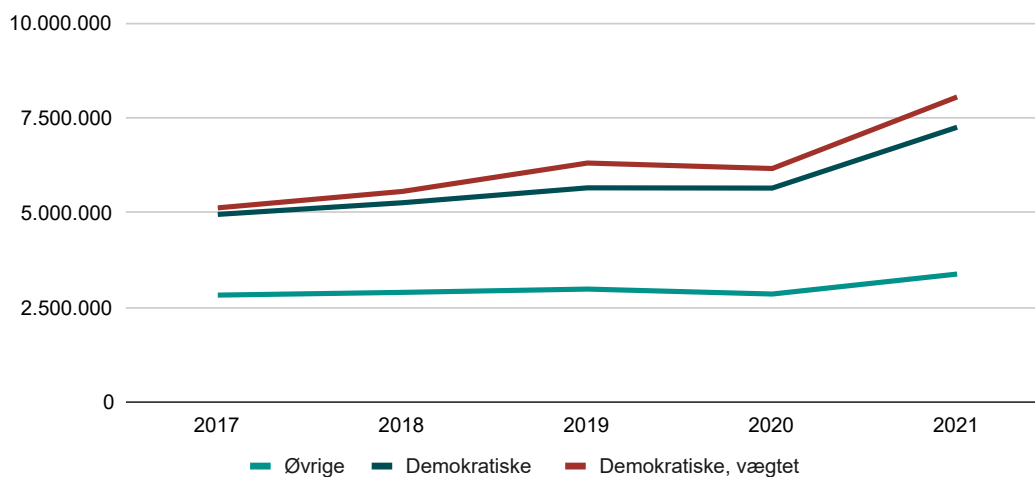
Bilag 6: Demokratiske virksomheders resultat efter skat per årsværk, vægtet og uvægtet ift. virksomhedsstørrelse, 2017 til 2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: I denne figur er virksomheder med mindre end ét årsværk fjernet, da nogle af disse har et meget højt resultat, hvilket ellers giver et meget højt vægtet tal. Virksomhedsstørrelserne der er brugt til vægtningen er mikrovirksomheder med 1 til 10 årsværk, små virksomheder med 11 til 50 årsværk, mellemstore virksomheder med 51 til 250 årsværk og store virksomheder med mere end 250 årsværk. Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

Bilag 7: Demokratiske virksomheders omsætning per årsværk, vægtet og uvægtet ift. virksomhedsstørrelse, 2017 til 2021

Kilde: Center for Corporate Governance ved CBS, på baggrund af Danmarks Statistik (REGN) og Tænk tanken Demokratisk Erhverv 2024.

Anmærkning: I denne figur er virksomheder med mindre end ét årsværk fjernet, da nogle af disse har et meget højt resultat, hvilket ellers giver et meget højt vægtet tal. Virksomhedsstørrelserne der er brugt til vægtningen er mikrovirksomheder med 1 til 10 årsværk, små virksomheder med 11 til 50 årsværk, mellemstore virksomheder med 51 til 250 årsværk og store virksomheder med mere end 250 årsværk. Undersøgelsen inkluderer alene virksomheder der optrådte i FIRM i 2021.

Bilag 8: Demokratiske virksomheder der er gået konkurs siden 2021

Type demokrati	Navn	Form	Årsværk 2021
Forbrugerdemokrati	JYLLAND DETAIL A/S	Aktieselskab	14
Foreningsdemokrati	VENDSYSSEL HÅNDBOLD F.M.B.A.	Forening med begrænset ansvar	7
Foreningsdemokrati	HØRSHOLM 79ERS BASKETBALL ApS	Anpartsselskab	5
Forbrugerdemokrati	HJORTDAL KØBMANDSHANDEL A.M.B.A.	Andelsselskab (-forening) med begrænset ansvar	2
Foreningsdemokrati	Tomorrow Collective ApS	Anpartsselskab	9
Foreningsdemokrati	Den glade træffel ApS	Anpartsselskab	6
Forbrugerdemokrati	NIMTOFTE BRUGSFORENING	Forening med begrænset ansvar	3
Foreningsdemokrati	Rabotnik A.M.B.A.	Andelsselskab (-forening) med begrænset ansvar	5
Foreningsdemokrati	Odense Glasværk ApS	Anpartsselskab	3
Foreningsdemokrati	KOMPETENCEHUSET ApS	Anpartsselskab	3
Foreningsdemokrati	BANKO-HALLEN RANDERS A/S	Aktieselskab	0,18
Virksomhedsdemokrati	Vognmandsforeningen Danmark Fmba	Forening med begrænset ansvar	0,24
Foreningsdemokrati	Sportscaféen ApS	Anpartsselskab	1
Virksomhedsdemokrati	SILKEBORG TAXI	Forening med begrænset ansvar	1
Virksomhedsdemokrati	Kbh 32 IVS	Iværksætterselskab	
Virksomhedsdemokrati	F Plus 18 IVS	Iværksætterselskab	
Multistakeholderdemokrati	VIVA - Vækstcenter Vesthimmerland Aps	Anpartsselskab	
Foreningsdemokrati	UWAD ApS	Anpartsselskab	
Multistakeholderdemokrati	Samsø Biogas Holding IVS	Iværksætterselskab	
Foreningsdemokrati	PATIENTAVISEN AF 2016 IVS	Iværksætterselskab	
Foreningsdemokrati	HIK Håndbold ELITE ApS	Anpartsselskab	
Foreningsdemokrati	DANSK SKAKSALG ApS	Anpartsselskab	
Forbrugerdemokrati	Kilden paa Mols ApS	Anpartsselskab	
Foreningsdemokrati	Caféen i Kulturhuset F.M.B.A	Forening med begrænset ansvar	
Foreningsdemokrati	Investorforeningen F.M.B.A	Forening med begrænset ansvar	
Virksomhedsdemokrati	FØDEVARER LOKALT F.M.B.A	Forening med begrænset ansvar	
Foreningsdemokrati	Coop Garage amba	Andelsselskab (-forening) med begrænset ansvar	
Foreningsdemokrati	IOCS-INTERNATIONAL A.M.B.A.	Andelsselskab (-forening) med begrænset ansvar	
Forbrugerdemokrati	Søbakken Levefællesskab AMBA	Andelsselskab (-forening) med begrænset ansvar	
Virksomhedsdemokrati	Dansk Kraftvarme Kapacitet a.m.b.a	Andelsselskab (-forening) med begrænset ansvar	
Virksomhedsdemokrati	GASA FRUGT-IMPORT A.M.B.A.	Andelsselskab (-forening) med begrænset ansvar	

Kilde: Tænk tanken Demokratisk Erhverv på baggrund af CVR og Danmarks Statistik

Bilag 9: De største ophørte demokratiske virksomheder

Type demokrati	Navn	Årsværk 2021	Ophørsårsag
Forbrugerdemokrati	CODAN FORSIKRING A/S	1955	Fusioneret
Virksomhedsdemokrati	Danish Crown Foods A/S	1428	Fusioneret
Virksomhedsdemokrati	VKST I/S	255	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	Eniig Holding A/S	255	Fusioneret
Foreningsdemokrati	PENSAM A/S	239	Fusioneret
Virksomhedsdemokrati	HEDEGAARD A/S	193	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	SEAS-NVE Energi A/S	173	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	Forsikringsorganisationernes Fællessekretariat F.M.B.A	135	Ophørt
Forbrugerdemokrati	BOXER A/S	109	Fusioneret
Virksomhedsdemokrati	SYDVESTJYSK PELSCENTER A.M.B.A.	102	Ophørt
Virksomhedsdemokrati	LANDBOTHY	81	Fusioneret
Virksomhedsdemokrati	Landbo Limfjord	78	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	NEM FORSIKRING A/S	61	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	BROAGER SPAREKASSE	57	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	Norlys Erhverv A/S	56	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	SEAS-NVE City Light A/S	36	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	Andelsboligforeningen Odinsgaard	34	Fusioneret
Foreningsdemokrati	Bakkelandets Friskole	27	Ophørt
Forbrugerdemokrati	VERDO ENERGITEKNIK A/S	25	Fusioneret
Virksomhedsdemokrati	Varefakta	25	Ophørt
Virksomhedsdemokrati	Andelskartoffelmelsfabrikken Midtjylland A.m.b.a.	21	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	SUPER BRUGSEN MARIAGER	20	Fusioneret
Foreningsdemokrati	Beskæftigelsescenter for unge ApS	20	Ophørt
Foreningsdemokrati	ULSTRUP EFTERSKOLE	20	Ophørt
Forbrugerdemokrati	Herstedvester Og Omegns Brugsforening	17	Ophørt
Virksomhedsdemokrati	REVI-IT A/S	16	Ophørt
Foreningsdemokrati	FOF Nord	15	Ophørt
Foreningsdemokrati	Jyderyp Højskole Sølyst	15	Ophørt
Forbrugerdemokrati	VIBORG FJERNVARME	14	Ophørt
Forbrugerdemokrati	Obviux A/S	14	Ophørt
Virksomhedsdemokrati	ADVOKATFIRMAET.DK I/S	13	Ophørt
Foreningsdemokrati	Den selvejende institution Holbæk Teater	12	Ophørt
Forbrugerdemokrati	Dalbo a.m.b.a	12	Ophørt
Virksomhedsdemokrati	REVIKON I/S	12	Ophørt
Forbrugerdemokrati	BALLERUP BOLIGSELSKAB	11	Ophørt
Virksomhedsdemokrati	Pelsdyrcenter Vestjylland A.M.B.A	11	Ophørt
Foreningsdemokrati	Spejdernes Administrationsfællesskab	11	Ophørt
Multistakeholderdemokrati	SUNGAME ApS	11	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	TISTRUP BRUGSFORENING	10	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	GF KØBENHAVN NORD F.M.B.A.	10	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	N1 Randers A/S	10	Fusioneret
Forbrugerdemokrati	Hovedstadens almennyttige Boligselskab II	10	Ophørt

Kilde: Tænketanken Demokratisk Erhverv på baggrund af CVR og Danmarks Statistik

Anmærkning: Som det fremgår af figuren, er hovedparten af de ophørte virksomheder ikke lukket eller ophørt, men er fusioneret. Alle disse fusioner har sikret en bevarelse af det demokratiske ejerskab, fordi der er tale om fusioner mellem eller til demokratiske virksomheder. Det gælder eksempelvis SEAS-NVE, Eniig Energi og N1, der alle er en del af Norlys-fusionen.

Bilag 10 Dataindsamling

Bilag 10.1 Danmarks Statistiks regnskabs- og firmastatistik

Den totale population af reelt aktive virksomheder i Danmark udgør ifølge Danmarks Statistik 328.445 virksomheder i 2021³⁶. Grundlæggende informationer om disse virksomheder er offentligt tilgængelige via CVR-registeret og vil i denne publikation danne grundlag for at afdække populationen af danske demokratiske virksomheder. Ved hjælp af Erhvervsstyrelsens åbne API til CVR-registret findes de nyest opdaterede oplysninger om danske virksomheder såsom navn, formål, branche, ejerforhold, årsværk o.lign. De endelige samfundsanalyser er foretaget vha. mikrodata fra Danmarks Statistiks FIRM og REGN datasæt for at kunne sammenholde sektoren med øvrige virksomheder og ejerformer i Danmark.

FIRM data stammer fra en kompilation af REGN og FIX, som Danmarks Statistik udfører. REGN er opbygget ud fra en stikprøve på 8.000 virksomheder, der indsamles årligt. Det er dermed ikke en helt nøjagtig gengivelse af danske virksomheder, men det nærmeste man kan komme en decideret population. FIX har en række variable blandt andet fra skatteoplysninger, som omregnes til antal ansatte i danske virksomheder, almene boligselskaber o.lign. Dette er årsagen til, at denne analyse har bedre tal på antal ansatte end på omsætning, eksport og lignende inden for boligsektoren, kultur og offentlige myndigheder, omsorg, uddannelse med mere.

Bilag 10.2 Dataindsamlingsprocessen og overordnet kodeproces

Fordelen ved at anvende CVR-registeret er dels, at vi har adgang til ikke-anonymiserede virksomhedsoplysninger og derfor kan lave kontroller på virksomhedernes ejer- og styreformer, og dels at vi har adgang til ejerskabsdata. Mange af andelsvirksomhederne har udkapslet deres kommercielle aktiviteter i A/S'er, I/S'er eller ApS'er. De endelige lister over demokratisk ejede virksomheder vil derfor både indeholde selve de demokratiske selskaber, og de selskaber de ejer - med angivelser af deres ejerandele. Vi har valgt kun at tælle de ejede selskaber med, som er mindst 50 % ejet af en eller flere demokratiske virksomheder³⁷. Det betyder m.a.o., at den faktiske størrelse af sektorens aktiver og ansatte, som resultat heraf vil blive lettere underestimeret. Almindelige opgørelser af fx andelssektoren tager ofte ikke denne ejerdimension med, men viser alene opgørelser af virksomheders omsætning, antal ansatte mm. på virksomhedstype uden at vurdere, hvem den reelle ejer bagved er.

Udvælgelsesprocessen af demokratiske virksomheder i denne undersøgelse tager som beskrevet udgangspunkt i CVR-registrets data for virksomheder i Danmark. Mange af disse virksomheder har ikke demokratiske træk og er derfor sorteret fra. Dette er dog ikke en nem øvelse, da der eksisterer demokratiske virksomheder inden for næsten alle virksomhedsformer. Derfor har det været nødvendigt at udvikle en skræddersyet softwarekode, som har kunnet indhente en population baseret på en række søgekriterier, som skulle sikre at vi får sorteret det store flertal af virksomheder fra, som er ikke-demokratiske.

Det praktiske arbejde med CVR-registret er håndteret gennem en såkaldt API (Application Programming Interface), som er en softwaregrænseflade, der gør det muligt for vores skræddersyede software at interagere med og indhente data fra CVR-registrets database. I første omgang trækkes virksomhedsdata fra CVR-registeret ud baseret på en række søgeord og hovedbrancher.

³⁶ <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/erhvervslivet-paa-tvaers/virksomheder-generelt/firmastatistik>

³⁷ Den rent tekniske grænse er sat til minimum 33 % procent ejerskab i det nederste interval for ejerskab.

Det skyldes at CVR alene opgør ejerskab i intervaller. Alle selskaber med 25-50 % demokratisk ejerskab er dog manuelt gennemgået, og ved opgørelsestidspunktet er de alle ejet minimum 50 % af en eller flere demokratiske ejere sammenlagt. Derfor tælles disse selskaber med som fuldt demokratiske selskaber.

Dataindsamlingen er således foregået i fire trin. I første trin indsnævres den totale population af virksomheder maskinelt, så de virksomheder, som har demokratiske træk, udvælges. I andet trin gennemgås denne nye population kvalitativt enten ud fra gennemgang af vedtægter enkeltvis eller ud fra stikprøver. Demokratiske virksomheder, der blev vurderet i 2019, og som stadig er aktive i 2024, får samme vurdering for 2024 som i 2019, såfremt de blev vurderet som demokratiske under trin ét. I trin ét beskæres antallet af virksomheder fra cirka 321.000 til cirka 47.000. Disse 47.000 virksomheder er virksomheder, der enten er eller sandsynligvis er demokratiske virksomheder. I trin 2 beskæres antallet af virksomheder yderligere via manuel kodning fra 47.000 til ca. 16.000 virksomheder. I trin 3 indsamles det antal virksomheder, som population af demokratiske virksomheder ejer maskinelt via CVR-registret. Her finder vi ca. 2.500 virksomheder, som er mindst halvt ejet af en eller flere af de kodede demokratiske virksomheder. Disse vil således også blive talt med i antallet af demokratiske virksomheder. Disse "owned by" virksomheder lægges til de 16.000, hvilket bringer populationen op på 20.334 i alt. Det er denne population, vi kalder Danmarks demokratiske virksomheder, og den population vi trækker nøgletal på i trin 4 via Danmarks Statistiks REGN og FIRM fra 2017 og med 2021.

Bilag 10.3 Fejlkilder

Der findes en række fejlkilder i denne undersøgelse, som der bør tages forbehold for. I nogle af kodningerne har vi kodet på baggrund af stikprøvetjek. Det betyder, at der er en sandsynlighed for, at en række virksomheder kan være blevet kodet som demokratiske, selvom de ikke er det. På den anden side er en række virksomheder, vi ikke har kunnet finde tilstrækkelige oplysninger på til at kode dem enten demokratisk eller ikke-demokratisk, udgået.

I virksomheder ejet af demokratiske virksomheder har vi valgt konservativt kun at tage de virksomheder med, hvor mindst 45 % er ejet af demokratiske virksomheder (tidligere kaldet >50 %). Data for ejerskab opgøres i intervaller som f.eks. 0-5 %, 5-10 %, 10-15 % og bryder den gradvise stigning ved 30-45 %. I vores opgørelse har vi taget udgangspunkt i den mindst mulige procent. I tilfældet at en demokratisk virksomhed angives til at eje 5-10 % af en virksomhed har vi valgt at sætte den til 5 % og på samme måde med intervallet 30-45 %. Det gør, at vi systematisk undervurderer antallet af virksomheder, hvor demokratiske virksomheder har den styrende indflydelse. Vi har dog for simpelhedens skyld oversat kategorien, hvor mere end 45 % af virksomheden er ejet af demokratiske virksomheder til min 50 % ejet af demokratiske virksomheder, da vi har vurderet, at det i langt de fleste tilfælde vil være en korrekt konklusion. De virksomheder, som i 2019 modtog en individuel kodning, blev af ressourcemæssige årsager kun kodet én gang, hvorefter de blev sendt videre til eksperter. Dette skaber en vis risiko for manuelle fejl.

I nærværende rapport er det kun virksomheder, der var aktive i 2021, som der præsenteres data for. Dermed vil de præsenterede tal ikke dække samtlige danske virksomheder, men kun dem der var aktive i 2021. Dette skyldes, at datatrækket fra CVRs API er fra 2021, og det dermed kun er virksomheder, der var aktive i 2021, der er blevet vurderet som demokratiske eller ikke-demokratiske. Alle virksomheder, der er lukket før 2021, ville altså i udgangspunktet blive talt som ikke-demokratiske, hvilket ville give en bias i resultaterne. Derfor er det i denne rapport valgt at kun virksomheder, der var aktive i 2021, indgår i datagrundlaget. Dermed bliver resultaterne mindre retvisende jo tidligere år, man undersøger, fordi flere virksomheder på daværende har været aktive, men så er lukket før 2021. Men denne fejlkilde må antages at være lige stor for demokratiske og ikke-demokratiske virksomheder, hvormed sammenligningen mellem de to grupper stadig kan foretages.

**Danmarks demokratiske virksomheder
En sektor i vækst**

Rapporten er udarbejdet af Tænketanken
Demokratisk Erhverv og ligger frit tilgængelig
på Tænketankens hjemmeside.

Læs mere på www.demokratiskerhverv.dk